

DALSTRÖM, KATA

Socialdemokrati och anarkism.

Malmö : Framtiden
1906

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

BROSCHYR, FRAMIS. N° 3-

Polit. kron
Soc.
Saml.

(Socialdemokratiska Ungdomsförbundets agitationsskrift n:r 5)

(2^e uppl.)

SOCIALDEMOKRATI

OCH

ANARKISM

AF

KATA DALSTRÖM

PRIS: 25 ÖRE

— Malmö —

SOCIALDEMOKRATISKA UNGDOMSFÖRBUNDETS FÖRLAG

1906

Kungl. biblioteket

0 0000 000085590

SOCIALDEMOKRATI

OCH

ANARKISM

AF

KATA DALSTRÖM

— MALMÖ —

TRYCKERIAKTIEBOLAGET FRAMTIDEN, 1906.

Socialdemokrati och anarkism

ha till synes, för en ytlig betraktare, så många punkter gemensamma, att den som ej känner de båda skolornas program lätt låter sig förvirras. Och fullt målmedvetet blandar det nuvarande klassamhällets representanter samman anarkister och socialdemokrater, enär denna sammanblandning gagnar deras egen sak i striden mot »sammansmörtarna». Dock borde den ringaste grad af politisk hederskänsla mana dessa herrar att draga upp en skarp gräns mellan socialdemokrater och anarkister — en lika skarp gräns, som de båda skolorna själfva ha dragit upp sig emellan.

Den kände store tyske socialdemokraten Bebel säger i en broschyr på tal härom bl. a. följande ord:

»Herrarna ha i sina skrivelser kastat anarkister och socialdemokrater i samma gryta. Utan att i dag inlåta mig på en teoretisk utredning af skillnaden mellan »socialdemokrati och anarkism», ber jag att få konstatera det sakförhållandet, att de båda riktningarnas anhängare inom alla kulturstater *på det mest fientliga sätt stå gentemot hvarandra. Detta enlast* borde bibringa hvarje *ärlig* man den öfvertygelsen att socialdemokratin ej har det *ringaste* med anarkisterna att skaffa och omvändt.»

Och August Bebel, den gamle arbetaren, en af den internationella socialdemokratins yppersta förkämpar, torde i detta fall få anses fullt kompetent att afgöra den saken — åtminstone hvad socialdemokratin angår.

Innan jag öfvergår till en redogörelse för de båda hvarandra bekämpande skolorna och deras program, torde dock en definition af ordet »socialism» och »socialister» vara af nöden, enär anarkisterna ofta under namn af »socialister» söka bland okunnigt folk tränga sig fram — där de veta att klara färger skulle skada dem, liksom jesuiterna tänkande: »ändamålet helgar medlen».

Inom ramen af »socialism» vilja gärna samlas alla de olika skolor, som kämpa för afskaffandet af det nuvarande samhällsskicket, hvilket hvilar på privatägarätten till jorden och produktionsmedlen, och hvilka i stället önska en socialisering eller också ett s. k. förstatligande

i en eller annan form af samhällsrikedomarna. Och med ordet »socialister» förstår man i allmänhet alla dem, som under en eller annan form kämpa för något af dessa mål.

Inom samma ram måste vi då inränga från och med den borgerlige Henry George och hans ofta Tolstoyanske anhängare — som enbart fordra s. k. »jordsocialism», d. v. s. anse att socialiseringen endast bör omfatta jorden — t. o. m. kollektivisterna som likaledes önska en art af socialisering, men i motsats till Henry George blott önska att denna utsträckes till produktionsmedlen och deras distribuering. Och ibland »socialisternas» mångskiftande skaror skall då inrängas följaktligen äfven så vidt skilda grupper som kommunister och socialdemokrater. Hvilka båda visserligen kräfva en socialisering af såväl jorden som produktionsmedlen — men därmed upphör likheten.

Till kommunisterna räkna sig, enligt Peter Krapotkin, de kommunistiska anarkisterna och till dem räknas äfven de kristna kommunisterna, enligt t. ex. Leo Tolstoy's teorier (kristen kommunism).

Båda dessa slag af kommunister kräfva emellertid afskaffandet af t. o. m. *själfva begreppet »stat»* och af *all styrelse* under hvad form det än vara må.

Till socialisterna räkna sig naturligtvis också *socialdemokraterna*, som ju likaledes kräfva en fullständig socialisering af såväl jorden som produktionsmedlen, men *med bibehållande af begreppet »stat»*; och i motsats till kommunisterna (anarkisterna) kräfva dessa en planmässig af staten ordnad och ledd produktion och distribution (fördelning) utaf de gemensamma samhällsförnödenheterna.

Men denna blifvande »folkstat» skall helt naturligt vara byggd efter helt andra grunder än den nuvarande klasstaten och hvilat på den *bredaste demokratiska grundval*, med full medbestämmanderätt för *alla medborgare*. Och »statsmaskineriet» skall naturligt nog fungera på helt annat sätt då än i den nuvarande staten med sitt »fåtalsvälde», där minoriteten förtrycker majoriteten. Socialdemokraterna vilja ha en idealiserad stat, där hvar och en har frihet under ansvar att utveckla sig till en fullodig personlighet, befriad från det tryck som fattigdom och nöd nu utöfva. För dem ter sig det socialdemokratiska samhället såsom den nödvändiga jordmånen, ur hvilken framtidens fria och nobla mänsklighet skall kunna skjuta upp. Men lika väl som hela naturen styres af orubbliga lagar måste då människorna böja sig under vissa lagar — för så vidt de vilja nå fram till en högre grad af utveckling — och då gäller det att genom själfdisciplin och ansvar nå fram till frihet, med erkännande af och respekt för andras kraf på utveckling, böja sig för solidaritetens lag.

Anarkisterna åter vilja ha bort hvarje spår af ordnade och ordnande former. Ingen styrelse af hvad slag det vara må — intet ordnat produktions- och distributionssystem. För dem gäller »greppet i högen». Den som vill arbeta — han arbetar — den, som ej vill arbeta, han låter bli. Deras lösen är: »Gör som du vill». Eller med andra ord, den som behöfver bröd — han ta'r bröd — och den som behöfver skor — han gör sammaledes — oberoende af om han varit med om att frambringa bröd och skor eller ej. Respekt för andras rätt får ej besvära anarkisterna under deras kamp för det nya samhället. Ljug, stjal, röfva och plundra är vårt motto, säger, om ock med en öfverdrift, anarkisten *Max Stirner*. Trampa ned allt och alla som stå i vägen och sök genom *alla medel* få fram revolutionen, som genom ett enda trollslag skall förvandla en värld, bebodd af djäflar till en värld där människorna i ett slag skola bli — änglar.

Vi socialdemokrater tro ej på dessa teorier och framför allt erkänna vi ej ett stridssätt för nobelt, där man i likhet med jesuiterna tillåter sig att föra striden med hvilka medel som helst, äfven de ohederligaste. Och anarkisterna både ha gjort och göra detta gentemot alla — inte minst socialdemokraterna. Därom bära de skarpa inre striderna inom »Internationalen» och under socialistlagens hårda dagar i Tyskland nogsamtt vittne.

Rygg vid rygg med anarkisterna stå »de oafhångiga socialisterna», »frihetssocialisterna», »ungsocialisterna» och hvad allt dessa smärre grupper beta, hvilka ofta *helt* alltid *delvis*, i likhet med anarkisterna, äro åntiparlamentarister, och vilja gå fram på de blodiga revolternas och de ensidiga generalstråjkernas väg, för att genomföra ett nytt samhällsskick, kallande hvarje parlamentariskt arbete för »riksdagsskoj», »korruption» o. d.

Hvad som först och främst nu är af nöden är att ha kännedom om de olika skolorna. Sedan må hvar och en göra sitt val efter sitt samvete och klokhet:

Med socialdemokraterna på den parlamentariska plattformen, genom succesiva reformer och blott i yttersta nödfall genom hastigare omhvälfning fram till det socialistiska samhällsskicket, som är det stora lysande målet för oss alla.

Med anarkisterna, genom revolter och gaturevolutioner fram till det anarkistiska samhället. Förkastande alla lagliga medel.

Samman kunna vi ej gå, och socialdemokraterna vilja det ej heller — för såvidt de äro tillräckligt skolade, för att kunna skilja de båda vägarna från hvarandra.

Vi se sålunda att inom socialismens ram vill gömma sig den bro-

kigaste skara, och anarkisterna vilja, att socialismens mantel skall göras vid nog att skyla så himmelsvidt olika åskådningar som de, hvilka omfattas af socialdemokrater och anarkister.

För socialdemokraterna betyder mänsklighetens lycka och utveckling allt, och de kräfva därför af sina medlemmar en obrottslig solidaritet i kampen härför — ja en broderskärlek som kan offra allt. Individens rätt måste vika för de många individernas samfällda rätt till lycka och utveckling. Och vi äro förvissade om, att endast på detta sätt kan den enskildes rätt i längden främjas!

För anarkisterna betyder individen allt — och solidariteten — den begagnar jag mig af så länge den gagnar *mig*, men ej längre. »Hvad bekymrar mig okända massors död — blott *individen* därigenom stärkes», ha såväl Max Stirner som ock *Laurent Tailhad*, den franske dekadentpoeten och anarkisten, förkunnat. »Demokratin betyder flertalets tyranni öfver fåtalet!» säga de sofistiskt. »Majoriteten har ingen rätt att påtvinga minoriteten sin vilja», säger samme Tailhad. »Våra läror äro hvarandra rent motsatta — de äro som »eld och vatten». Då »mänsklighetens rätt» och »individens rätt» komma i kamp med hvarandra får den enskilde ge vika — säga socialdemokraterna.

Hela vår lära, hela vår fackföreningsrörelse, hela vår kooperation, hela vår demokrati är baserad härpå. Det är därför vi kräfva obrottslig solidaritet såväl inom vår fackliga som vår politiska rörelse!

Socialdemokraternas mål är ej att hetsa och reta till revolter eller en blodig revolution. Vårt mål är att upplysa och höja våra medlemmar, så att vi fullt målmedvetet, utan att taga hänsyn till något borgerligt parti, kallt beräknande kunna vinna vårt mål: *klassamhällets afskaffande*. Vi veta att vägen är lång och att kampen blir hård, och därför ha vi ej bruk för vare sig hjärtnupna eller utopiska teoretiker, som tala om »att klasskampen ej behöfs för att omskapa samhället», eller för dem som genom våldstaktiken tro sig kunna vinna något — vi veta att denna evolution är ett oundvikligt led i mänsklighetens utveckling. Och steg för steg, fasta som en klippa, närma vi oss vårt mål.

Karl Marx har gifvit oss vår lösen: »Proletärer i alla länder förenen eder!» — och med den gå vi fram i striden.

För att klargöra sin ställning till anarkisterna och helt taga afstånd från dem och deras våldstaktik, antogo socialdemokraterna å partidagen i St. Gallen en resolution mot dem — och vid flera tillfällen har denna sedermera återupprepats. Resolutionen lyder:

»Partidagen förklarar den anarkistiska samhällsläran, för så vidt den eftersträfvat individens absoluta »autonomi» (oberoende), för anti-socialistisk, för intet annat än en ensidig utveckling af det borgerliga

samhällets liberalism, om den ock vid kritiken af det nuvarande samhället ställer sig på socialistisk ståndpunkt.

Den är framför allt oförenlig med den socialistiska fordran att föreställiga produktionsmedlen, och oförenlig med fordran på att samhället skall *reglera produktionen* — och för så vidt ej produktionen skall återföras till forna dagars dvärgmåttstock: det lilla handverket, är den utförbar och full af motsägelser.

Den anarkistiska kulten, med sitt tillstämmande af uteslutande våldspolitik, hvilat på ett groft missförstånd af den roll våldet spelat i folkens historia.

Våldet är en likaså god *reaktionär* som *revolutionär* faktor, och vida äldre än den senare. Användandet af *den individuella våldstak-tiken leder ej till målet och är för så vidt som den fördärfvar massans rättskänsla af positiv skada, och därför fördömlig.*

För dessa individuella våldshandlingar, som till det yttersta fullföljts, göra vi utöfvarna ansvariga och påvisa, att dylika tendenser under sådana förhållanden vid alla tider gjort sig gällande. Och det har visat sig att under liknande förhållanden ofta betalta »agents de provocateur» framkallat våldsdåd, som af reaktionen begagnats mot arbetarklassen.»

Skarpt och klart markera här socialdemokraterna att de under inga omständigheter vilja vara med om ett samarbete med anarkisterna. Och blott den som *till namnet* är socialdemokrat, men fullkomligt okunnig om hvad socialdemokraterna vilja, kan fastna på »anarkisternas limspö».

Bebel säger i sin »Attentat och socialdemokrati» följande:

»Om anarkisterna se *sina* andliga fäder i Proudhon, Max Stirner, Bakunin o. s. v., så göra *vi* det i Marx, Engels och Lassalle, hvilka städse befunno sig i skarpaste motsats till de förra.

Sällan stodo i hela sin lifsåskådning tvänne män så skarpt emot hvarandra som Bakunin, hvilken man kan kalla för fader till »handlingens propaganda», och Karl Marx, fienden till hvarje sammansvärjnings- och attentatspolitik:

Bakunin, den extremaste individualismens representant, som förmedelst revolter och våldsdåd gentemot högtställda personer trodde sig kunna nå sitt samhällsideal, och

Karl Marx och *Engels*, den materialistiska historieuppfattningens grundläggare, enligt hvilken uppfattning, ej personerna, utan den då härskande klassens materiella intressen bestämma samhällets och statens väsende, enligt hvilken uppfattning, enskilda personers makt, såväl i ondt som i godt, är begränsad, så att de blott såsom representanter utöfva sin makt så länge som de handla i öfverensstämmelse med de förhärskande klassintressena.

Anarkisterna äro i själva grunden blott i sina konsekvenser till det yttersta gående borgerliga liberaler, med hvilkas lifsåskådning de ha så mycket gemensamt. Äfven liberalerna sågo en gång i fursten, *icke systemets bärare*, utan fastner *systemet själft*, hvarför ock under liberalismens kampperiod attentaten ej voro sällsynta, såsom jag senare skall visa.

Socialdemokraterna se, enligt den Marxska läran om klasskampen, icke *i personen*, utan fastmer *i klassen och dennas materiella intressen*, de faktorer som bestämma hvilka äro härskande och behärskade. Därför kämpar socialdemokratin, arbetarklassens politiska företrädare, icke mot det personliga härskaredömet, utan fastmer mot en klass' herravälde, kapitalistklassens, i hvars intresse statens representanter handla. Och socialdemokratins mål är eröfrandet af den politiska makten, för att med dess hjälp kunna genomföra en social omgestaltung, d. v. s. skapa en organisation som hvilar på lika rättigheter och lika skyldigheter för alla.»

Och i samma broschyr säger Bebel ironiskt med anledning af att anarkisternas tidning »Socialist» beskyllt socialdemokraterna för att vara reaktionära.

»Att tidningen kallar oss för »reaktionära» taga vi kallt. Oss »reaktionära» har reaktionen alldeles speciellt tagit vid öronen. Herr von Puttkammer*) har på sin tid, i likhet med hvad anarkisterna nu göra, kallat oss för revolutionärer i nattrock och tofflor och förkunnat att mycket kärare än ni socialdemokrater, är mig Johan Most. Det tror jag det! Om *vi* hade utfört hvad Most från sitt säkra bakhåll rådde oss till, det hade varit »gefundenes fressen»**) för furst Bismarck och hr von Puttkammer.»

Någon bättre utredning torde näppeligen stå till buds, ty om någon känner och vet hvad socialdemokraterna vilja, så är det August Bebel, som med hela sin eldsjäl kämpat i deras led, utstått hårda fängelsestraff för sina åsikters skull och under årtal inom den tyska riksförsamlingen värvat proletarietets rätt gentemot hela den reaktionära falangen, den må vara klädd i militarismens gyllene rock, bära den röda kardinalshatten på hufvudet, eller sticka sig undan i en reaktionär professors gestalt.

De båda »skolorna» få sedan här själfva, genom kongressresolutioner, program och citat ur de olika banérförarnas egna skrifter, tala för sig och då ge en fullt korrekt och framför allt oväldig öfverblick öfver hvad socialdemokrater och anarkister vilja.

Man må sedan välja att samman med socialdemokraterna, på den parlamentariska vägen, steg för steg kämpa sig fram till målet. Eller samman med anarkisterna gå revoltens väg, stödjande sig på »bomber och dynamit». Ett samarbete är omöjligt! Blott man för kampen med ärliga medel och fäktar med blanka vapen är allt godt och väl, **men** först måste då den ena riktningen lära sig respektera den andra — hvilket man ej nu gör. Att vilja samla hvar enda arbetare under en hatt, som Krapotkin förebrår Karl Marx, är verkligen ett fullt berättigadt klagomål och hvarken anarkister eller socialdemokrater ha

*) En af socialdemokratins bitraste fiender, tysk minister på Bismarcks tid.

**) Som hittadt.

någon som helst rätt att gentemot hvarann begå andliga våldsdåd därför att deras åsikter äro olika, men detta erkännes ej af *anarkisterna*.

För mången hägrar anarkismens ideal — man längtar efter att bli befriad från alla band och vara fullt »fri», man vill vara »fullödig individualist». Det må vara denna individs rätt, men han måste då finna sig uti att en annan individ, med åberopande af samma rätt, går sina vägar och om det kommer till strid så får »styrkan allena bestämma min rätt», som Max Stirner säger. — Knytnäfskampen kan ju då tänkas komma till sin rätt än en gång både i realiteten och figurligt talat — (vi ha ju nu arbetat på att förmildra kampen bland oss själfva). Men i så fall äga förvisso ej anarkisterna rätt att beklaga sig öfver brutalitet och hänsynslöshet från sina motståndares sida. Ty det borde vara absolut stridande mot anarkismens principer — att beklaga sig i en strid »där styrkan allena afgör min rätt».

Socialdemokraterna ha vid bekämpande af sina anarkistiska fiender i striden sökt bibehålla de humanitära begreppen om en andlig strid mellan olika riktningar, men blir det nödvändigt att gå till väga på annat sätt, näväl, så få äfven socialdemokraterna kämpa för sina åsikter med samma brutalitet som anarkisterna ofta använda mot dem. I denna tvekamp gäller det då trampa eller trampas, det skulle vara en brottslig otrohet mot de socialdemokratiska principerna, att låta besjåla sig af humanitära hänsyn gentemot fiender, som ej under några omständigheter själfva vilja lära sig att respektera andras rätt. Karl Marx och Michael Bakunins tvekamp må bli vår förebild i striden! Marx sviktade ej på sin post! Och striden måste föras mellan de båda skolorna intill dess man å ömse sidor lärt sig respektera hvarandra.

Jorden är stor nog att rymma både socialdemokrater och anarkister, blott de senare vilja lägga bort att gå under socialdemokratisk skylt. Nöden och eländet äro stora nog — så arbete tryter tyvärr ej. Vi ha annat att göra än att slita sönder hvarann — och medan de olika skolorna slåss inbördes blir allt vid det gamla i samhället. Hela proletarietets befrielse fördröjes genom dessa lumpna strider om olika teorier som röra sig om först och främst parlamentarismen. Må anarkisterna gå sina vägar och lämna socialdemokraterna i fred.

I sin »*Attentate und Socialdemokratie*» säger Bebel om anarkisterna:

»Att, i likhet med anarkismen, vilja afhålla sig från all politisk verksamhet i en tidsålder då staten för hvarje dag på ett syn- och kännbart sätt gör sig märkbar för »individen» är fullständig utopism.»

Hvarje akt af lagstiftning berör mer eller mindre äfven den enskildes ställning. *Staten* brukas såsom verktyg för klassherradömet af de härskande klasserna, för att allt mera befästa sin egen makt och för

evigt fastslå proletarietets vanmakt, och då skall, enligt anarkistisk uppfattning, *dessa* ej bekymra sig om staten. Att, under sådana omständigheter, då sysselsättandet med och sträfvan det efter den politiska makten är så stor, göra som anarkisterna — ej bekymra sig därom — det vore »att visa arbetarklassens motståndare, kapitalist- och utsugarklassen, den största tjänst och göra just hvad *dessa* af arbetarna önska».

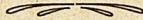
Hvarför förvägrar då kapitalist- och utsugarklassen enstämmigt inom staten arbetarna den allmänna, lika och direkta rösträtten vid politiska och andra val? Hvarför förvägras de verklig press-, förenings-, församlings- och koalitionsrätt? Blott och bart därför att man fruktar för arbetarklassen, då den gjorde bruk af denna sin politiska rätt och denna frihet! Och är väl arbetarklassen under några lefnadsförhållanden oafhängig af statens lagstiftning och beröres den ej däraf? Arbetar-, kvinno- och barnskyddslagstiftningen, sjukdoms- och olycksfalls-, invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, änkorna och de föräldralösa barnen, bero de ej af denna lagstiftning? Lagen om lifsmedelsbeskattning, tullar, militärplikt, skolplikt och folkuppfostran, fattigvårdsväsendet, hittebarnsväsendet, bostadsförhållanden, rättsväsendet, hälsovården, handelsfördragen o. s. v., beröra ej *dessa* på det närmaste arbetarna och deras familjer.

I den riktning, som *dessa* frågor blifva lösta, däraf beröras arbetarna och deras familjers ställning, långt mera än hvad de genom deras egna åtgöranden kunna beröras.

Emedan stora massor af arbetare hittills stått främmande och likgiltiga för huru de härskande klasserna förvalt staten — låtit dem regera som de velat — därför äro förhållandena så erbarmliga och i behof af ändring. *Arbetarna bekymra sig ej för mycket, utan fastmer för litet om politikk.* Men skulle nu de, i likhet med hvad anarkisterna vilja, alldeles ej bekymra sig om politiska frågor, så skulle de ganska snart mista den lilla smula af valrätt, förenings-, församlings-, koalitions- och fackföreningsrätt de hafva. Våra dagars stat är de härskande klassernas organisation för upprätthållandet af *deras makt.* Ur denna grund har all statsförvaltning, all statsmakt, allt klassherradöme hitintills framgått. Denna, den härskande klassens makt öfver staten, bekämpas ej därigenom att man ej bekymrar sig därom, utan fastmer därigenom att man tager makten i staten i besittning, och i stället för att staten nu är ett instrument som brukas till upprätthållande af klassherradömet gör denna till ett instrument hvarmed man afskaffar klassherraväldet. Detta sakförhållande är så klart, att man ej kan förstå huru det kan finnas folk som söka bortljuga detta, eller ej kunna förstå

det. Anarkismen sätter i system detta beljugande af sakförhållandena. Därigenom dömer den sig själf till vanmakt och obetydlighet, emedan den undandraget sig en verksamhet, som tager alla klassers tänkande och kännande i anspråk och bestämmer och inverkar på deras handlingar såsom människor och medborgare.»

Vi öfvergå nu omedelbart till en redogörelse för de båda hvarann så olika hufvudriktningarna inom den modärna arbetarrörelsen och låta program, resolutioner och citat tala för sig själfva.

I.

Hvad anarkisterna vilja.

I.

Pierre Josef Proudhon och Kaspar Smidt (Max Stirner).

Innan vi öfvergå till våra dagars anarkister måste vi känna de båda stora banbrytarna för de anarkistiska idéerna: *Kaspar Smidt* (*Max Stirner*) och *Pierre Josef Proudhon*. Den förre tysk, den senare fransman.

Kaspar Smidt är mest känd under signaturen Max Stirner och har blifvit beryktad för sin originella bok »Den ende och hans egenhet» (*Der Einzige und sein Eigentum*), hvori han till det yttersta häfdar individens rätt att utan alla hänsyn gå sina egna vägar.

Proudhon åter har i sin »Anarchie» stakat ut gränslinierna för den modärna anarkismen. Och ur denna hans »Anarchie» är det som såväl Bakunin som Krapotkin öst, när de i vår tid fört ut anarkismens läror. (Krapotkin dock i mycket reformerad och modererad form.)

Proudhon säger:

»Under det att det nuvarande regeringssystemet blott är till för att trygga och upprätthålla de besittande klassernas fördelar skall, sedan »Anarchien» genomförts, ingen vidare auktoritet behöfvas. I lagarnas ställe skola träda fria ömsesidiga fördrag (som ej behöfva hållas!), hvarigenom såväl de enskildes som gruppernas inbördes förhållanden ordnas, och man sluter sig samman i fullständig frihet, utan alla hämmande band.

När alla människor äro fria och likställda, när samhället enligt sin bestämmelse är autonomt, fordras så snart de sociala funktionerna äro i harmonisk samverkan (trots att anarchien råder!) ingen regering, inga lagar! Det härskar en fri ordning!»

Emellertid kräfdé Proudhon en mängd reformer inom det nuvarande samhällets ram på det att hans »Anarchie» skulle kunna växa fram och han har ingalunda byggt på någon våldstaktik, ens han.

Bland den mängd reformer som skulle förbereda jordmänen för »Anarkiststaten» äro följande de viktigaste:

1) Frankrikes nationalbank blir en offentlig institution med $\frac{1}{2}$ till $\frac{1}{4}$ % ränta;

2) Statsskulden afskrifves;

3) Räntorna på privatskuld minskas till $\frac{1}{2}$ à $\frac{1}{4}$ %;

4) Kommunen blir ägare af alla till uthyrning afsedda hus. Hvarje afbetalning på hyran, gäller som afbetalning på egendomen, hvars värde fastslås till 20 gånger hyrans belopp. Är huset sålunda »betaldt» tillfaller det kommunen;

5) Detsamma äger rum med jordegendomen – blott i så fall är förhållandet olika, att den ena delen tillfaller kommunen och den andra förpaktaren.

I afseende på arbetets organisation utföres detta kollektivistiskt blott i de fall där detta är nödvändigt, annars ej. (Man märke att ej ens anarkisterna kunna undgå att tala om *organisation*, ehuru de äro fiender till alla former!)

För öfrigt fastställes äfven *värdet* å det utförda arbetet.

Producenterna förplikta sig att utgifva det för produktionskostnaderna behöfliga kapitalet mot det att de garanteras ett visst antal beställningar.

Alla tullar afskaffas, likaså alla domstolar och allt hvad allmän kultus heter och religionen förklaras för hvarje människas ensak.»

Dessa korta utdrag torde ge en kort öfverblick af de läror Proudhon i sin »Anarchie» fört fram.

Från anarkismens ena fäder vända vi oss nu till dess andra, Max Stirner. Har Proudhon gifvit anarkismen dess praktiska, så har Max Stirner gifvit den dess teoretiska grundval i »Den ende och hans egendom». Max Stirner, liksom förresten alla unga revolutionärer i Tyskland (ja i hela Europa) på 1840-talet, studerade Hegel och hans filosofi med stor andakt, och fick fram ur sin Hegel just dyrkan af det egna »jaget», mot humanitetens kraf på respekt äfven för de andra »jagen». Och med en brutalitet utan like för han fram *individens rätt* att, oberoende af *allt* och *alla*, gå sina egna vägar. »Må folket dö! Blott individen lefver!» Så lyder den lösen han gifvit anarkisterna.

Stirner säger:

»Att humaniteten alldeles icke finnes till, att människan icke bör underkasta sig något utom henne, vare sig mänskligt eller gudomligt

— och att slutligen inga andra rättigheter finnas än individens rättigheter.

Människan har endast gengångare i sitt hufvud, fixa idéer, hjärnspöken, som representera fysiska företeelser, såsom stat, kyrka, samhälle, och äro vampyrer som suga hennes blod . . .

Hon är endast fri då hon förnekar dem, förjagar dem ur sitt sinne och vägrar lyda dem; men denna frihet är verklig endast om hon brukar den för sig själf, om hon gör sitt »*jag*» till början, midten och slutet af allt.»

Längre fram säger han: »Jag fäster mig vid intet! Jag fordrar endast rätt att lefva för mig själf, att njuta af världen, att lefva lycklig. Allt hvad jag kan bemäktiga mig och behålla tillhör mig, och blir min egendom. Öfvertalning, bön eller våld, lögn, bedrägerier, skrymteri, *hvarje medel* är berättigadt, *styrkan allena skapar min rätt!* Hvad angår mig folkets väl? Det är mitt *eget väl*, som ligger mig om hjärtat. Friheten finnes endast för egoisten. Det finnes inga samhällsplikter, det finnes blott intressen!

Egendom är stöld! Men hvarför beklaga oss öfver, att andra bestjåla oss? Vi själfva äro ju de skyldiga, då vi låta dem hållas utan att bestjåla dem . . . Låtom oss för den skull förena oss, för att på nytt stjåla, hvad som finnes i händerna på fåtalet — och låtom oss till den ändan *grunda egoistiska föreningar*. Ingenting fäster den ena individen så starkt vid den andra, som hans intressen. Men finner han icke längre sin fördel därvid frigör han sig också utan betänkligheter!

Ett parti är ett parti. Då man säger att man tillhör ett parti betyder detta, att man har andel, att man tager sin del . . .

Må folket dö! Blott individen är fri! Må Tyskland, må alla europeiska nationer dö, så att människan, befriad från alla band, befriad från religionens villor, slutligen må återfå sitt fulla oberoende!»

Detta må vara nog.

Max Stirners »Den ende och hans egendom» är för anarkisten hvad Karl Marx »Das Kapital» och »Kommunistiska manifestet» äro för socialdemokraterna. Och det är ur såväl Proudhons som Max Stirners skrifter både Bakunin och Krapotkin öst, när de kastat ut grundlinjerna till det anarkistiska programmet — om jag vågar begagna det ordet.

II.

Michael Bakunin.

Först genom Michael Bakunin var det anarkismen i egentlig mening spriddes ut bland massorna.

Bakunin, såväl som Krapotkin, äro ryssar (slaver), födda och fosterade under »hvite zarens» spira, och detta förklarar deras gränslösa hat mot all auktoritet, allt hvad regering och stat heter.

Bakunin, »den store förintaren», är skaparen af anarkismen och förkunnar »den allmänna förstörelsen». Den absoluta anarkismen —

eller såsom han själf benämner sin lära »amorfismen» (formlösheten). I »*Socialistiska Alliansens*» program lägger Bakunin fram sina åsikter, så lydande i sin koncisa form:

»De internationella brödernas association vill en allmän revolution, på samma gång social, filosofisk, ekonomisk och politisk, så att af tingens nuvarande ordning, som hvilar på privategendom, exploatering, på auktoritetsprincipen, vare sig religiös eller metafysisk, storborgerligt doktrinär eller t. o. m. Jakobinskt revolutionär, icke må blifva kvar sten på sten i hela Europa, först till en början och därefter i den öfriga världen. Med dessa lösenord: »Fred för arbetarna! Frihet för alla förtryckta! Och död öfver alla slags tyranner, blodsugare och förmyndare!» vilja vi förstöra alla stater och kyrkor med alla deras institutioner och religiösa, politiska, finansiella, polis, akademiska, ekonomiska och sociala lagar, på det alla dessa millioner stackars bedragna, förslafvade, plågade, utsugna människor äntligen skola blifva befriade från alla sina officiella eller officiösa ledare och välgörare, de må nu vara associationer eller individer, och hädanefter andas fullständigt fritt.

För att åstadkomma en fullständig amorfism (formlöshet) måste allt omstörtas, ty om en enda af de gamla formerna blefve i behåll, skulle den blifva det embryö hvarur alla gamla sociala orättvisor skulle födas på nytt.»

III.

Striderna mellan socialdemokrater och anarkister inom Internationalen.

Striden var nu börjad mellan socialdemokrati och anarkism, en strid, som pågått och oafbrutet kommer att fortgå så länge den ena parten försöker öfva tryck på den andra, eller i likhet med hvad anarkisterna göra, under falsk mask, med stora ord och åthäfvor göra sig till proletariatets sanna frihetsväktare, smutskastande socialdemokratin och dess märkesmän. Då måste där bli strid, ty anarkister och socialdemokrater kunna ej arbeta samman, de äro »som eld och vatten». Deras program gå stick i stäf mot hvarann och därför måste de kämpa utefter skilda linjer.

Sedan Karl Marx och generalrådet vägrat att i »Internationalen» intaga »Den Socialistiska Alliansen» bröt striden ut i full låga mellan de båda förkämparna för de olika skolorna. Och nu börjar en tvekamp mellan Marx och Bakunin, hvars verkningar sträckte sig ut öfver hela världens arbetarmassor, och fäjdén pågår än med oförminskad kraft och hänsynslöshet mellan de båda riktningarna.

Bakunins anhängare, schweitzaren Guillaume, organiserade i Schweits den s. k. »Jura-federationen», som förklarade sig för »autonome» (själfständig) och med denna kamporganisation bakom ryggen kunde man nu anfälla »Internationalen».

De inre slitningarna voro ohyggliga, ty hvarken Marx själf eller »marxisterna», såsom hans anhängare kallades, eller Bakunin och hans »bakunister» ville vika en tum för hvarann. Såväl Guillaume som Paul Brousse, en annan medlem af Jura-federationen, förde därinom ett språk som i våldsamt och taktlöshet ingalunda gaf Bakunins efter. Och i sin tidning »Avantgarde» predikade Brousse »handlingens propaganda», sägande »att denna vore nödvändig enär den riktade den allmänna uppmärksamheten på anarkismens förkämpar, hvarigenom saken främjades». Så fortgingo striderna med en våldsamt, som snarare till- än aftog, en tid bortåt och blott den djupaste okunnighet om de elementära olikheterna mellan de anarkistiska och de socialdemokratiska teorierna kan förklara men aldrig ursäkta en sammanblandning af de båda olika skolorna.

Å kongresserna i Bryssel 1868 och i Basel 1869 rasade de inbördes fäjderna mellan de olika skolorna till dess brytningen skedde å kongressen i Chaux de Fond 1870, ehuru ej ännu officiellt.

Bakunin lefde som i ett rus af upphetsning under dessa dagar, hvilket ännu ytterligare stärktes af det stora fransk-tyska kriget, som i Paris framtvang Pariserkommunen. Denna arbetade efter af Bakunin utstakade grundlinjer och resulterade, som vi minnas, i »den blodiga veckan», då proletarietets tappra söner och döttrar med sina lif finga böta för den korta frihetssagan. Dessutom sökte bakunisterna samtidigt få till stånd révolter i flere andra städer. Bland annat i Lyon. Här lyckades det ock. Arbetarna bemäktigade sig stadshuset (Hotel de Ville), där Bakunin installerade sig och proklamerade »statens afskaffande». Äfven skulle kommuner bildas. Men däraf vardt intet. I stället blef Bakunin själf och hans anhängare fördrifna från »Hotel de Ville» och Bakunin nödgades hals öfver hufvud fly.

Detta misslyckade experiment med »statens afskaffande» vidgade klyftan ännu mera mellan de olika riktningarna inom Internationalen. Och på konferensen i London 1871 erhöll Jura-federationen en vänlig uppmaning att gå ut ur Internationalen och i stället ansluta sig till den s. k. *Romanska Unionen* — en anarkistisk organisation — eller som den sade sig vara — en socialistisk.

Konferensen antog vidare en skarp resolution mot Bakunins taktik och öfverhufvudtaget ville man ej tillåta anarkisterna — eller, som de kallade sig, socialisterna — att sätta hela arbetarrörelsen på spel.

Bakunin upptog detta som en krigsförklaring — som det också var. Jura-federationen å sin sida sammanträdde till kongress i nov. 1871 där man protesterade mot konferensens beslut och påyrkade inkallandet af en ny kongress. Denna sammanträdde i Haag 1872 —

och å denna kongress uteslöts Bakunin ur Internationalen. Och därmed också ur den på Marxska teorier hvilande arbetarrörelsen.

Anarkisterna sammankallade en kongress i St. Imier, och å denna bildades en förening af »anti-autoritativa socialister» (frihetssocialister). På denna kongress förklarades uttryckligen för det första »att förintandet af hvarje slag af politisk makt vore proletarietets första plikt». Och för det andra »att hvarje organiserad politisk makt, både provisorisk och revolutionär, var blott en chimär, och vore lika farlig för proletariatet som någonsin den nuvarande staten».

På kongressen i Genève 1873 bildade de nu en ny »International», som lade all makt i de fria gruppernas händer, afskaffade generalrådet samt ersatte detta med en s. k. upplysnings- eller fråge-byrå.

Under en följd af år blef nu Jura-federationen i Schweiz anarkismens säkraste stöd. Som ledare för densamma stod som vi minnas Paul Brousse, men hans tidning blef indragen, och i »Avantgardes» ställe kom nu Krapotkins i Genève utgifna »Revolte».

I »Revolte» förde Krapotkin fram sina kommunistiska teorier. År 1876, på en kongress i Lausanne, hade de franska anarkisterna skilt sig från hvarje annat parti med den förklaringen, att t. o. m. Pariserkommunen af 1871 blott varit en annan form af auktoritativ styrelse och fransmännen anslöto sig nu helt till Krapotkins kommunistiska anarkism. På kongressen i Chaux de Fond 1879 förde Krapotkin fram krafvet på erkännande af det berättigade i »handlingens propaganda», och på den år 1880 i Schweiz afhållna anarkistkongressen fordrade Krapotkin likaledes att »kollektivismen» skulle bannlysas och föreslog att man i stället skulle säga »anarkistisk kommunism». Detta faktum är af stort teoretiskt intresse, ty allt hitintills hade anarkismen teoretiskt hvilat på Proudhons kollektivism, men från och med nu lades rodret helt om för partiet. Ända hitintills hade också anarkismen varit befriad från de enskilda våldsdåden — resningar och revolter hade förekommit, men ej dessa råa utslag af meningslös grymhet, som under namn af »Handlingens Propaganda» sedermera å Londonkongressen år 1881 sattes i system. Och sedan dess har med mellantider, förkunnarna af »Handlingens Propaganda» utfört sina våldsdåd. Och en hel rad af attentat iscensattes, som hvart de än ha fört arbetarna icke har det varit till frihetens, jämlikhetens och broderskapets idealland.

Dessa ofta rent vansinniga attentat, t. o. m. i länder med demokratisk styrelse, ha öfverallt framkallat en reaktion som gått ut öfver hela arbetarrörelsen. Ty våra motståndare skära anarkister och socialdemokrater öfver en kam, »kastar oss båda i samma gryta», som Bebel säger. Därigenom försvåras vårt arbete och undantagslagarna gå ut

öfver det organiserade proletariatet, antingen man nu är anarkist eller socialdemokrat.

Här göra vi halt för att kasta en blick öfver anarkisternas fram-marsch i de olika länderna.

Vi finna då först grenar af »Alliansen» i Spanien och Italien samt å en mängd andra platser i Europa och Amerika. Italien och Spanien ha alltid varit anarkismens hufvudfästen. Och »handlingens propa-ganda» har funnit marken väl beredd genom »Maffian», »Carbonari» och andra hemliga sällskap. Och anarkistisk propaganda bedrefs med all ifver där af Bakunin, Herzen och Cipriani. Och då Internationalen sprängdes, gingo en tid de italienska socialisterna — som de kallade sig — obetingat Bakunins väg. Resningen i april 1877 i Italien — ledd af Malatesta och Cafiero — var just en direkt följd af »ryssarnas» propaganda. Denna revolt, som ej på minsta sätt förändrade italienska proletariatets ställning. Samma var förhållandet i Spanien, där Baku-nins läror 1873 lyckats samla omkring 50,000 anhängare, för anarkis-men. Samman med »Federalisterna» företogo de i Spanien en resning och man lyckades t. o. m. bemäktiga sig några städer. Men trupperna förjagade snart anarkisterna därifrån.

I Belgien funnos vid samma tid en mängd af Proudhons anarkister som, i likhet med hvad som ägt rum i Schweiz, Italien och Spanien, anslöto sig till Bakunin och efter Haagkongressen bildade opposition mot Marx och marxisterna. Men socialdemokraternas snabba tillväxt i Belgien under 1870-talet undanträngde snart anarkisterna.

Under denna tid hade man i Tyskland grundat den starka social-demokratiska arbetarrörelsen! Marx insåg tillfullo den fara som hotade det socialdemokratiska systemet, genom Michael Bakunins intensiva propaganda för anarkismen, och satte in hela sin jättekraft för att rädda de socialdemokratiska idéerna. Äfven bland arbetarna själva förefunnos skarpa meningsbrytningar »om den rätta vägen».

Det är ett ovederläggligt faktum att anarkismen blott kan blomstra där socialdemokratin är svag och splittrad, men ej där den är stark, enig och framför allt målmedveten, där den ledes af män, som äro kunniga och teoretiskt skolade, som våga stå för sina åsikter.

Se på Italien med sina olika socialistiska skolor som ständigt strida med hvarandra, där har anarkismen en lång tid varit relativt stark — och se på Tyskland med sina eniga socialdemokrater, hvilka likt en lefvande jättemur slagit vakt om proletariatets intressen, där är anarkismen svag, ja borta. Visserligen försökte under socialistlagens skräck-dagar Most och Hasselmann att få till stånd en anarkistisk falang i Tyskland, men resultatet blef att de båda två på Wyden-kongressen i Schweiz

uteslötos ur partiet. Most fick sedermera fly till London och bedref där en intensiv anarkistisk propaganda, men engelsmännen gå sina egna vägar inom arbetarrörelsen och resultatet blef därför i längden minimalt för anarkismen.

Från London utgaf Most »Freiheit», som till sin heder öppet kallade sig för anarkist-organ, och i denna sin tidning bedref han den häftigaste propaganda för våldstaktiken. Där tog Most öfverledningen af den socialdemokratiska arbetarklubben, då cirka 1,000 man stark. Härigenom förstördes i England för lång tid marken för socialdemokratin.

I London bildade Most en ny »International» som stod upp under de mest radikala former. Denna nya organisation hade sitt säte i London. En kommitté af 7 personer skulle »öfvervaka och sammanknyta» de olika revolutionära föreningarna inom öfriga länder. I jämbredd med denna organisation arbetade den af Most bildade s. k. »Propagandist-Klubben», som var hemlig. Dennas ändamål var att i alla länder göra en internationel revolutionär propaganda och att direkt förbereda revolutionen, som Most ansåg stå för dörren. I och för detta ändamål skulle smärre grupper, efter »Nihilist-mönster», bildas i hvarje land och vid lämpligt tillfälle taga ledningen om hand. Ledningen af de »Internationella» grupperna koncentrerades i London inom »Centralkommittén» som var internationel. Organisationsorganet var »Freiheit». År 1881 afhölls den i anarkismens annaler så viktiga Londonkongressen. Å denna förklarades, att i kampen mot det gamla samhället vore alla medel tillåtna. Fyrtio ombud, representerande ett hundratal grupper, hade infunnit sig. Följande resolution fattades:

»Revolutionärer från alla länder äro förenade i en »International, socialt revolutionär arbetarassociation» med ändamål att få till stånd en social revolution. Associationens hufvudkvarter är i London och underafdelningar äro bildade i Paris, Genève och Newyork. Öfverallt hvarest likatänkande finnas bildas »exekutiv-kommittéer» om tre personer samt sektioner. Kommittén i ett land skall underhålla förbindelse med kommittéerna i andra länder, samt med »centralkommittén», till hvilken regelbundna rapporter och upplysningar lämnas. Och den skall äfven hafva i uppdrag att samla pengar, för inköp af gifter och vapen, och likaledes för att uppsöka lämpliga platser för utläggandet af minor o. s. v.

För att uppnå det önskade resultatet, utrotandet af alla styrande: ministrar, präster, adel, framskjuta kapitalister och andra exploatörer, äro alla medel tillåtna. För den skull bör stor omsorg ägnas särskildt åt studiet af kemi och tillredandet af explosiva ämnen, såsom varande viktiga vapen.

Tillsammans med hufvudkommittén i London skall där likaledes etableras en exekutiv kommitté med internationel sammansättning och

en informationsbyrå, hvars uppgift och skyldighet är att förmedla hufvudkommitténs uppdrag och att föra korrespondensen.»

Kongressens beslut sattes i verket omedelbart. Och i alla länder börjades nu en feberaktig agitation för »handlingens propaganda» och attentaten följde slag i slag. London-kongressen 1881 verkade som en signal!

De arbetare, som till namnet visserligen varit socialdemokrater, men ej förstätt evolutionsteorin och tillfölje däraf funnit att »det gick för långsamt» lystrade nu till Mosts appell till våldet och samlades i anarkismens tecken — utan att ha en aning om de anarkistiska teorierna. Anarkismens båda slagord »Kommunism» och »Bort med alla ledare» fånga alla oskolade och mindre intelligenta element med trolldom. Dessa massor som skrika »ja och amen» till allt som smakar »revolt» och »upplopp» utan ansvars känsla för någon eller något. Och London-kongressens taktik accepterades gladeligen af dessa vilda element, som ej vilja veta af någon disciplin och som utgöra »det mörkaste Europa». Talet om att i anarkistlandet skulle det ej finnas »några lagar, ingen styrelse, ingen stat, ingen kyrka», har en faksinerande verkan likaväl på okunniga arbetarelement som på degenerade öfverklassfantaster, som ej vilja underkasta sig några inskränkningar, hvarken i lif eller lära.

I Frankrike gjordes det nu en tid en ytterst våldsamt propaganda för anarkismen. Resultatet af denna agitation visade sig i en rad *hufvudlöst ledda, illa organiserade stora sträjker*, som utbröto å olika platser och som ledde till idel nederlag och till fackföreningsrörelsens bankrutt under lång tid. De ohyggliga sträjkerne i »Moutceau-les-mines» och i Lyon utbröto på hösten 1882, då våldsdåd med dynamit ägde rum, och i Paris våren 1883 ägde likaledes resningar rum. Likaså i Roubaix. Nu grep regeringen in — man vågade ej lämna den anarkistiska propagandan fri längre — och som vanligt gingo förföljelserna ut öfver både anarkister och socialdemokrater, öfver skyldiga och oskyldiga.

Krapotkin hade innehaft en mycket framskjuten ledareställning under Lyon-sträjken jämte flera andra anarkister. Och inför rätta sade såväl Krapotkin som de öfriga af ledarna, att de intellektuellt och i handling varit anstiftare af excesserna i såväl Moutceau-les-mines som ock i Lyon. Och att de voro anarkister. Men de förnekade att det förefanns någon internationel centralorganisation och att de alltså ej kunde dömas efter lagen af den 14 mars 1872. *)

*) En undandagslag, som förbjöd internationella sammanslutningar.

Så fortgick »handlingens propaganda» alltjämt och bland märkesmännen ha vi Ravachol och Casserio, hvilkas brutala våldsdåd ej så lätt glömmas.

I Schweiz, Jura-federationens hem och anarkismens vagga, sammanträdde man till kongress i Genève 1882. Å denna kongress debatterades frågan om anarkisternas skiljande från *alla öfriga partier*. De ändlösa fäjderna mellan socialdemokraterna och anarkisterna hade oafbrutet fortgått, så småningom med nederlag på nederlag för de senare. Snart hade de äfven råkat i delo med öfriga »socialistiska grupper» och såväl kollektivisterna som »possibilisterna» togo afstånd från anarkisterna. För att markera sin ställning antogo då anarkisterna följande resolution:

»Såsom anarkister, d. v. s. folk utan hvarje regering, bekämpa vi hvar och en, som på något som helst sätt tillskansat sig något värde öfver människorna: egendomsägaren, fabrikanten, hvarje stat *äfven den socialistiska*.

Hvarje tanke på auktoritet är oss motbjudande, hvarje lag är vår fiende. Vårt mål är hvarje stats förstörelse genom den revolutionära rörelsen, alla lagliga medel, äfven rösträttens afsky vi.

Men då den individuella friheten icke kan äga bestånd, utan i samverkan med andra fria kamrater, ty hvar och en behöfver den ena den andras understöd, och då vidare hvarje social produkt är ett verk af samarbete till hvilken alla ha lika rätt — så förklara vi oss äfven för kommunister. Vi vilja eröfra och försvara den gemensamma egendomen.»

Och ur en annan resolution, antagen på samma kongress, må följande anföras:

»Det är icke nog att utrota suveräner, ministrar, präster, politiker, storkapitalister och andra utsugare, utan man måste äfven förstöra *socialismen*, som är ännu farligare än alla de autoritativa organisationer, af hvilka vi hittills haft så mycket att lida.»

Värd att minnas är den af Most i Schweiz år 1880 anordnade »protest-kongressen» mot socialdemokraternas stora kongress i Wyden, där Most och Hasselmann helt enkelt blifvit uteslutna ur partiet. Dessa arbetade med högtryck för att under den vanvettiga socialistlagens dagar i Tyskland få fram anarkismens idéer, men förgäfves. Tysklands skolade och väl disciplinerade socialdemokrater ville ej ha något att göra med anarkisternas från all disciplin frigjorda »grupper», och fastän såväl Johan Most som Hasselmann med ifver agiterade för anarkismen och på allt sätt sökte splittra socialdemokraterna, höllo dessa sig fjärran från alla förlöppningar och under Bebels och Liebknechts egid redo socialdemokraterna ut stormen, modigt görande front såväl mot reaktionens våldsamma anfall som ock mot anarkisternas anlopp under

Mosts ledning. Så länge Most ej var utesluten ur det socialdemokratiska arbetarpartiet kunde han dupera en och annan arbetare, men efter uteslutningen var han fullkomligt oskadliggjord i Tyskland, därpå protestkongressen.

I Belgien voro striderna hätska en tid bortåt mellan dem som kämpade för socialdemokratins idéer och dem som hyllade anarkismen.

Men värre blef den oredda striderna vållade i Österrike-Ungern. Där finna vi en af Mosts ifrigaste lärjungar, Josef Peukert, fanatisk anarkist och ledare af agitationen i Wien och Budapest. »Grupper» bildades öfver allt. De sköto upp som svampar ur jorden och för en tid trängdes till och med socialdemokratin åt sidan. Såväl i Ungern som i Österrike funnos massor af tidningar, bland dem »Socialisten», utgifven i Pest, som förkunnade en bloddrypande »Handlingens Propaganda». Och i Wien arbetade triumviratet Peukert, Stellmacher och Kammerer. Till agitationen *stal* man mynt! (Jämför Max Stirners tjufligor, »egoistiska föreningar».)

Nu följde en rad af anarkistattentat i Wien, som slutligen förklarades i belägringstillstånd 1884 i jan. Stellmacher och Kammerer blefvo dömda till döden för rånmord, Peukert undkom, och öfriga agitatorer fängslades och en rad anarkistprocesser började.

I Spanien hade en annan art af anarkism utbildat sig, som teoretiskt sett hvilade på Proudhons teorier, men i öfrigt lika ifrigt proklamerade »Handlingens Propaganda» som de andra.

I Amerika äro likaledes anarkismens idéer spridda och propagandan ytterst hetsig under ledning af Most m. fl., som efter sina irrfärder i Europa slutligen hamnat där. De praktiska amerikanerna ha funnit på att man kan begagna sig af anarkisterna för att *bekämpa socialdemokraterna*. Emedan kapitalisterna frukta de väl disciplinerade och skolade socialdemokraterna, söka de med anarkisternas hjälp bryta sammanhållningen inom dessas led. Följande citat ur en amerikansk kapitalisttidning vittnar noggsamt om att jag säger sant. Det är Illinois States Zeitung, som säger på tal om socialdemokraterna:

»Vi ha alltid varit af den meningen att det behöfs en djäfvul för att drifva ut Belzebub: att socialismen måste bekämpas med anarkismen. Liksom majslusen och liknande insekter bortdrifvas genom att man lössläpper andra insekter mot dem, hvilka uppäta dem och deras ägg, så borde staten uppdraga och odla anarkister på socialismens förnämsta tillhåll — och lämna åt anarkisterna arbetet att förstöra socialisterna. Anarkisterna skola göra arbetet mera effektivt än både polis och allmänna åklagare.»

Detta uttalande från en stor amerikansk kapitalisttidning träffar hufvudet på spiken. Det visar hur litet man fruktar anarkister i det

sociala kriget, och hur man genom dem söker komma det väl ledda och genom skarp själfdisciplin skolade socialdemokratiska partiet till lifs, åstadkomma splittring, väcka agg och ovilja, hat och kif mellan arbetarna. Man fruktar och respekterar socialdemokraterna, men ej anarkisterna med deras bullrande fanfaronader. Det är vårt lugna, bergfasta, besinningsfulla, logiska frigörelsearbete, som inger kapitalismens banérförare en sådan dödsångest. Vårt arbete tycks gå sakta och dock fortgår det med hänsynslös kraft på alla områden och mark vinna vi öfverallt.

IV.

Peter Krapotkin och hans skola.

Bland våra dagars anarkister intager Peter Krapotkin en mycket framskjuten ställning. Han har skrivit en hel del arbeten som inom alla läger funnit ifriga beundrare och han utöfvar ett stort inflytande genom sina fängslade »idealbilder» af det anarkistiska framtidslandet.

Krapotkin är grundläggare af den *kommunistiska anarkismen* och står där i opposition mot både Proudhon och Bakunin, som båda voro kollektivist. Som motto för Krapotkins lära vill jag citera honom själf innan jag öfvergår till hans skola.

»Sök ej att grunda din lycka och frihet på andras underdånighetsställning; så länge som du härskar öfver andra skall du aldrig själf bli fri.» —

För Krapotkin består anarkismen i följande:

1) Producenternas befrielse från kapitalismens ok vid produktionen i sin helhet och fritt åtnjutande af alla genom gemensamt arbete frambrakta produkter.

2) Frihet från hvarje styrelses ok. Individernas sammanslutning i »grupper», i fria organisationer, utgående från de enkla till de mera sammansatta, beroende på människornas behof och ömsesidiga böjelser.

3) I frihet från religiös moral och i en fri moral, utan plikt eller sanktionering, och växande fram ur lifvet och det kommunistiska samhället själf.»

I *Framtidens Anarkie* utvecklar Krapotkin dessa sina teorier. Och med dem som grundtema är det han löper till storms med den nuvarande kapitaliststaten och mot vårt socialdemokratiska framtidsideal.

»Nutidens framsteg gå i riktning af fria individers fria sammanslutning för att ersätta regeringen i alla de funktioner, hvilka förr voro den anförtrodda, men som den för det mesta har utfört ynkligt. Hvad parlamentarisk styrelse och representativ regering beträffar, så gå de hastigt sitt förfall till mötes . . . Det blir mer och mer i ögonen

fallande, att det helt enkelt är dumt att välja några få män samt betro dem värfvet att göra lagar om alla möjliga ting, om hvilka de flesta af dem äro ytterst okunniga. Man inser att majoritetsstyrelsen är någonting lika bristfälligt som hvilken som helst annan styrelse; mänskligheten söker och finner nya utvägar för att lösa oafgjorda spörsmål.»

Om det blifvande anarkistsamhället säger Krapotkin vidare: »Om människorna lefde i närmare beröring och om de beständigt kommo i förbindelse med hvarandra i och genom de offentliga göromål som nu äro anförtrödda åt några få — och om vi i följd af en sådan intimare beröring kommo att med lefvande intresse taga del i vår gran- nens med- och motgångar, ja, då skulle vi icke behöfva poliser och do- mare, fängelser och afsträttningar. De handlingar, som stredo mot sam- hallets intressen, skulle komma att kväfvast i sin linda och icke blifva straffade; de enstaka stridigheter, som skulle uppstå, komme att bi- läggas af skiljedomsmän — och det skulle icke fördras större makt för att skaffa dessas utslag respekt än som nu kräfvast för att t. ex. få vederbörande att rätta sig efter de kinesiska familjedomstolarna eller Valencias sjörätts beslut.»

(Krapotkin glömmet att i Västerlandet härskar egoism i ostördt bo — ännu så länge.)

»Men» — fortsätter författaren — »härmed komma vi in på en stor och viktig fråga: Hvad skulle det blifva af moralen i ett samhälle som icke erkände någon lag och som proklamerade individens fulla frihet?»

Vårt svar är helt enkelt detta: Den offentliga moralen är obero- ende af, samt äldre än lag och religion. Ända tills nu hafva sedlig- hetens bud varit sammankopplade med de religiösa lärorna. Men det inflytande, som dessa förr utöfvade på sinnena, har minskats på senare tider, och den sanktion, som moralen lånade från religionen, har icke längre den makt som förut. I våra städer uppväxer ett nytt släkte på millioner och åter millioner, som hafva förlorat den gamla tron.

Men ligger häri någon orsak till att kasta sedligheten öfver bord och behandla den med samma hån som den gammalmodiga skapelse- historien? Visserligen icke. Intet samhälle är möjligt utan vissa all- mänt erkända moraliska grundsatser. Om hvar och en hade den vanan att lura sina medmänniskor, ifall vi aldrig kunde lita på hvarandras ord och löften, ifall en hvar behandlade sin medmänniska som en fiende gent emot hvilken hvarje stridsmedel vore tillåtet och erkänt, så kunde icke något samhälle bestå. Och vi se ju också att moralprin- ciperna stå orubbade trots den religiösa trons förfall. Vi se att anti- religiösa personer söka likaledes höja den allmänna moraliska nivån. Saken är den, att de moraliska grundsatserna äro oberoende af den religiösa tron: de äro också äldre än den.»

Men Krapotkin håller ej fast vid dessa här gjorda uttalanden utan vacklar mellan sin idealistiska syn på tingen och »handlingens propa- ganda» och striden blir då både brutal och framför allt ovetenskaplig, ty äfven en fantast borde kunna göra klart för sig, att det ej kan gå att i ett ögonblick omskapa människorna och från »djäflar» få dem till »änglar». Detta kan ej ens de anarkistiska idealen med mindre de få växa fram ur människornas inre så småningom, hvilket ock Proudhon

tillfullo insåg och betonade i sin »Anarchie». Och t. o. m. Krapotkin själf har, ehuru motvilligt, nödgats räkna med detta faktum. Men trots detta tvifvel om att allt skall ordna sig så lätt, blott mänskligheten blir befriad från staters och lagars snärjande bojor och band, så för Krapotkin med samma tvetankar man alltid finner hos anarkisterna ut anarkismens idéer och han säger: »Vi frukta ej att lefva utan domare och edikt». Och i sin »*La morale Anarchist*» säger Krapotkin:

»Med *Guyau* tillbakavisa vi hvarje som helst anspråk på moral eller några som helst moraliska skyldigheter. Vi rygga ej tillbaka för att säga: »Gör hvad som behagar er! Handla så som ni finner det mest lämpligt!» Ty vi äro öfvertygade om att mänsklighetens stora flertal skall — i proportion till den upplysning de erhålla och i förhållande till i huru hög grad de afkastat de nuvarande bojorna — alltid handla på ett sätt som är till mänsklighetens bästa, liksom vi äro säkra på att ett barn skall lära sig gå på två ben och inte på »alla fyra» emedan det är födt af föräldrar som tillhöra släktet »Homo».

Krapotkins kommunistiska anarkism hvilar på de af Hess och Grün utstakade linjerna och förkastar Proudhons lönesystem liksom alla öfrigas förresten. Intet som helst lönesystem skall tillämpas, hvar och en tar hvad han behöfver och den anarkistiska moralen skall förmå hvar och en att arbeta, utan tanke på något som lön. Med afskaffandet af hvarje spår af lön följer afskaffandet af hvarje spår af egendom! Och Krapotkins motto är »tout est à tous» — »allt tillhör alla».

»Hopa alla lifsförnödenheter» — ropar Krapotkin — »och låt dem sins emellan fördela dem, efter hvars och ens behof. Låt hvar och en fritt taga för sig och fördela endast det, som man fruktar skall bli brist på». Det är anarkismens så beryktade »la pris au tas» — greppet i högen. För den skull låt *revolutionen* komma, bringa allt samman i en hög — och låt folket taga för sig. Enligt Krapotkin ordnar sig den gemensamma produktionen som genom ett trollslag. »Årbetarna skola efter *revolutionen*» — säger han — »lämna städerna och återvända till landet. Med maskinteknikens hjälp, som skall utvecklas dithän att den svagaste ibland oss skall kunna reglera maskinerna, skola vi genomföra en fullständig revolutionering i odlingssättet af jorden och i föreställningssättet.»

Och Krapotkin försäkrar oss att bara »*revolutionen*» gått af stapeln skall mänsklighetens solidaritet vara ett fullbordat faktum.

Hvad Krapotkins ställning till »handlingens propaganda» angår skola vi låta honom själf tala. Man säger ju att han är afgjord motståndare till densamma. Hörom hans egna ord i *L'esprit de révolt*:

»Svaret är lätt, det är handling, den oafåtliga, oupphörliga förnyade handlingen af minoriteten, som skall fullborda omdaningen. Mod, hängifvenhet, själfuppoffring, äro lika smittosamma som feighet, underkastelse och skräck.

Hvilka former skola »handlingen» taga?

Hvad för former som helst — beroende på omständigheter, medel och temperament. Stundom väckande sorg, stundom vrede men alltid varande orädd! Stundom isolerad, stundom i samband med andra. Aldrig föraktande några medel som ligga till hands, aldrig försummande något tillfälle, att i det allmänna lifvet göra propaganda för missnöjet, kläda det i ord, väcka hat mot exploitörerna, att göra de styrande löjligen, att blotta deras svaghet, och äfven locka fram djärfheten, revoltens ande genom exempelens predikan!

Om en revolutionär känsla vaknar i ett land, och revoltens ande är redo att öppet bryta fram bland massorna — är tillräckligt lefvande att bryta ut i tumultariska oordningar, i emöter och upplopp — då är det blott och bart genom handling som minoriteten kan skapa denna känsla af oberoende och den »djärfhetens atmotsfär» utan hvilken ingen revolution kan genomföras — — — En enda dylik handling gör på några få dagar flera proselyter än tusen böcker.»

Detta är till punkt och pricka Bakunins våldsteorier — Krapotkin har i sin »L'ésprit de révolte» så tydligt förkunnat »handlingens propaganda», att alla hans fantastiska ljusmålningar af »Anarkismens Paradis» ständigt stå skynda af de våldsdåd som utgöra kärnan i handlingens propaganda och som af honom själf förkunnas i «L'ésprit de révolte».

Krapotkin har genom att bilda en egen skola mer än andra anarkister utöfvat ett vidsträckt inflytande öfver sina medmänniskor, och genom sin glänsande lätta stil har han äfven förmått slå blå dunster i ögonen på oändligt många, som rygga tillbaka för de stora kraf på själfuppoffring och själfdisciplin som socialdemokratin kräfver af sitt folk.

En af Krapotkins varmaste anhängare är *Elisée Reclus*, liksom sin vän framstående vetenskapsman och författare. Han omfattar med entusiasm Krapotkins teorier och hela hans talrika familj äro ifriga anarkister.

Elisée Reclus är en dimmig drömmare, som ena stunden säger: »Anarkismens idé är vacker, är stor, men dessa missgärningar fläcka våra läror. Den, som kallar sig en anarkist, skall vara en af det milda och goda slaget. Det är ett misstag att tro att anarkismens idéer kunna genomföras genom handlingar af barbari.» Och den andra stunden tager han en Ravachols ogärningar i öppet försvar.

För öfrigt är Reclus' ideal den ryska *miren*, jordkommunismen. Staten och parlamentarismen hatar han lika hjärtligt som alla andra anarkister. Han säger: »Hvarje deputerad är en Judas som betjänar

sig af arbetarnas klagomål, för att skapa sig en plats i utsugarnas led! Folket gifver sig endast herrar då det väljer sina representanter! Lika gärna kunde man säga att oxen är fri därför att han väljer sin slaktare.»

Då vi nu tala om anarkismens banbrytare få vi ej glömma *Jean Grave*, utgifvare af anarkisttidningen »*Revolte*», indragen 1885.

I motsats till Krapotkin och Reclus är Grave arbetare — boktryckare. Han är fanatisk anarkist, och vill ej veta af några andra former för anarkistsamhället än de fria, på vänskapen grundade »grupperna». Dessa »grupper» sluta sig för tillfället samman i och för något gemensamt ändamål.

»Från dessa grupper skola utgå» — säger Grave — »från och med skor till och med järnvägar. Flera grupper må äga rätt att sluta sig samman i kooperation — men ingen centralisation i form af kommissionärer, delegationer eller dylika »parasit-institutioner» må förekomma.»

Familjen är upphäfd; »det existerar blott familjegrupper».

De, som önska ha hand om sina barn, kunna ju så få, men de som vilja *helt* bli befriade från denna börda finna utan tvifvel andra som äro villiga att åtaga sig detta uppdrag o. s. v.

Till Krapotkins skola hör äfven *Louise Michel*, en af de egendomligaste personer man gärna kan möta. Under Kommunens i Paris kämpade hon som en hjälte i revolutionärernas led och var god som en ängel mot de sårade. I Nya Calédonien, där hon efter kommunardernas dom försmäktade i långa år, dyrkades hon af kamraterna — och om man än ej gillar hennes åsikter beundrar man henne likväl.

Det säregna med Louise Michel var dock att hon med denna sin hjärtegodhet parade en rent bestialisk blodtörst och med hela sin eldsjäl förkunnade »handlingens propaganda». Hennes anarkistiska idéer voro om möjligt ännu dimmigare och oklarare än öfrigas. Och hon trodde fullt och fast på en blodig revolution — med ty åtföljande guillotinerings af ett eller annat hundratusental af »bourgeois» och att denna blodiga revolution skall kunna förvandla jorden från ett helvete till ett *paradis*. Evolution — historisk utveckling — allt sådant existerar ej för henne. Man står stum inför denna »kolar-tro» på revolutionen, denna tro, sublim och förfärlig i all sin naivitet.

Ännu många flera märkesmän inom Krapotkins skola skulle kunna anföras, men de här ofvan nämnda få vara nog.

Krapotkins »Kommunistiska Anarkism» är för närvarande jämte den »Individualistiska Anarkismen» — de mest betydande riktningarna. Visserligen finns ju en del, särskildt i Spanien, som hylla Proudhons och Bakunins kollektivism — men denna gren är ej så betydelsefull mera.

Krapotkins kommunistiska anarkism kan koncentreras i följande kraf:

- 1) Bort med hvarje slag af stat och styrelseform.
- 2) Bort med hvarje form af *ordnad produktion*. Hvar och en arbetar *hvar, när och hur* han vill!
- 3) Ingen som helst lön i någon form må förekomma.
- 4) Hvar och en tager ur de gemensamma förråden hvad som behöfs.
- 5) Den anarkistiska moralen skall tillåta människorna att göra hvad de behaga — utan att detta skall skada den ena den andra — ty denna »moral» skall göra dem goda.

Dock må här sägas, att Krapotkin de senaste åren väsentligen ändrat sin uppfattning och betydligt modifierat sin lära i socialistisk riktning, ehuru hatet mot parlamentarismen kvarstår i oförminskad styrka.

V.

De individualistiska anarkisterna.

Dessa vilja ej ha något som helst gemensamt med »handlingens propaganda», ja, de fördöma den på det bestämdaste — och de söka t. o. m. genom olika namn, såsom »Freeland» (Frihetslandet), »Anticratism», »Förenade Kristenheten» o. s. v. bli befriade från *namnet anarkism*, hvars teorier de dock omfatta.

Som främste representant för denna grupp står *Theodor Hertza* från Budapest. Jurist till yrket blef han sedermera journalist och har i en hel serie tidningsartiklar verkat för sina och Proudhons anarkistiska teorier, på kollektivismens grundval. I sin bok »Freeland» framlägger han en skildring af detta lyckliga land där inga lagar finnas och där hvar och en gör hvad han vill (inom vissa gränser), ty »gruppernas» arbete är i »Freeland» ordnad och dirigeradt och hvilat på utvecklade, intelligentas människors erkännande af rättvisa och rättfärdighet. Boken är »Utopia», i ny och modärnare form.

Vidare ha vi *John Henry Mackay* — millionären — skotte till börd. Han är nu fullödig anarkist af den individualistiska skolan.

Flera därtill skulle kunna omnämnas inom denna riktning.

Vid sidan af, och såsom karrikatyrer af dessa individualistiska anarkister står, skulle jag vilja säga, de s. k. »dekadent-anarkisterna», hvars stamhåll är Paris. Typisk för denna skola är den franske diktaren *Laurent Tailhad*, som på en bankett, anordnad af ett anarkistsällskap (*La Plume*), i ett eldande tal förhållande bombattentaten, sägande:

»Hvad betyder offren, om blott gesten är skön, gesten med hvilken bomben kastas!»

Emellertid fogade ödet det så att Laurent Tailhad sårades vid bombexplosionen i restaurant Foyet och nu sökte han utan hänsyn förneka allt samarbete med sina forna vänner, till hvars ära han strängt sin lyra. Och inför rätta tiggde han ömkligt om kloral för att döfva de plågor såren förorsakade honom.

»Anarkisterna bekämpa demokratin, emedan enligt denna lära »demokrati» betyder flertalets tyranni öfver fåtalet. *Majoriteten har ingen rätt att påtvinga minoriteten sin vilja.*»

Tailhad säger — liksom Max Stirner fast med andra ord —: »Hvad betyder det att folken, denna obestämda massa, dö — blott därigenom individens styrka befrämjas.» Kort och godt säger Geörg Plechanow i sin ypperliga bok »Anarchismus und Socialismus»: »I revolutionens namn tjäna anarkisterna ypperligt reaktionen, i moralens namn begå de de mest afskyvärda handlingar och i »den individuella frihetens namn» trampa de alla sina medmänniskors rätt under fötterna.»

Bland de individualistiska anarkisterna — af båda typerna — finnas mycket öfverklassfolk som bedrifver »anarkismen som sport», farande från möte till möte, fångande de okunniga med sina slagord. I revyer såsom »La Plume», »La mercurie de France» m. fl., utveckla de sina idéer och massor af dekadent-konstnärer och mer eller mindre »defekta skribenter» af olika slag, sälla sig till dem för att — ostörda af alla hämmande band — få »dyrka det egna jaget», häfda individens suveräna rätt att göra »allt hvad honom lyster».

*
*
*

Anarkismen har emellertid ej i längden kunnat duperas arbetarna. I intet land är anarkismen i tillväxt, men i flera är den snart utdöd. Socialdemokratien har visat sig starkare, sundare, ärligare och därför segrat. Men litet hvarstades i länderna uppträda ännu, om också under socialismens och frihetskommunismens mask, anhängare af de ofvan beskrifna anarkistiska lärofäderna, sökande locka arbetarna bort från parlamentarismen, bekämpande religionen i hvarje form, förkunnande generalsträjken som saliggörande medel och nedrackande på de socialdemokratiska ledarna — glömmande sig själfva vara »ledare» för sina små bullrande skaror — samt på all slags auktoritet, äfven vetenskapen. Få de af okunniga personer kärkomna applåder i efterblifna länder, så är detta dock det mesta de kunna glädja sig åt — utom den splittring de åstadkomma inom arbetarrörelsen.

Vi öfvergå nu till socialdemokratien.

II.

Hvad socialdemokraterna vilja.

I.

Kommunistiska manifästet. Det socialdemokratiska partiets stiftelseurkund.

Kommunistiska manifästet utkom kort före den franska februari-revolutionen 1848 och i detta har Karl Marx stakat ut grundlinjerna för hela det socialdemokratiska partiet, hvadan detsamma med allt fog kan kallas för partiets stiftelseurkund.

Manifästet sönderfaller i fyra huvudafdelningar. Först behandlas proletariatets ställning till bourgeoisie-klassen. Därpå följer dess ställning till kommunisterna. Kommer så en kritik öfver och vidräkning med åtskilliga »socialistiska» och kommunistiska rörelser, och slutligen kommer en redogörelse för den ställning socialismen i de respektive länderna har att intaga gentemot den praktiska politiken.

Språket i Kommunistiska manifästet är starkt och ytterst skarpt och orden komma hårda och utan hänsyn, men öfver intet annat socialistiskt verk hvilat en sådan höghet, strålar emot oss en sådan fläkt af äkta entusiasm, som just ur denna, den modärna arbetarrörelsens stiftelseurkund. Manifästet finnes öfversatt till snart sagt alla språk, t. o. m. till armeniskan, och har utkommit i otaliga upplagor. Sedan år 1903 ha äfven vi detsamma införlifvadt med vår broschyrlitteratur (partiförlaget) så att det numera finnes tillgängligt för en och hvar, äfven i Sverge.

Sedan det »Kommunistiska förbundet» af myndigheterna blifvit upplöst, dröjde det långa år innan »Kommunistiska manifästet» blef allmänt känt — den socialdemokratiska arbetarrörelsen måste först taga form innan så kunde ske. Men allt sedan Ferdinand Lassalle i Tyskland hade grundat Tysklands Arbetarparti blef det kommunistiska manifästet känt och erkänt af alla.

Proletariatet skall, säger Marx, begagna sin politiska makt till att så småningom undanrycka bourgeoisin allt kapital, centralisera alla produktionsmedel i staten, d. v. s. i det till härskande klass blifna proletariatets händer, samt forstast möjligt föröka massan af produktionskrafter.

Det är naturligt, att detta att börja med endast kan ske medelst af folket beslutade ingrepp i äganderätten och i de borgerliga produktionsförhållandena, genom åtgärder således, som synas ekonomiskt otillräckliga och ohållbara, men som under rörelsens lopp skola verka ut-

öfver sig själva och blifva oundvikliga medel till en revolution af hela produktionssystemet.

Dessa åtgärder skola naturligtvis blifva olika för olika länder.

För de mest framskridna länderna komma dock följande tämligen allmänt att användas:

- 1) Expropriation af jordegendomen och jordröntans förvandlande till statsinkomst.
- 2) Starkt progressiva skatter.
- 3) Arfsrättens afskaffande.
- 4) Konfiskation af alla emigranternas och rebellernas egendom.
- 5) Kreditens centralisering i statens händer genom en nationalbank med statskapital och uteslutande monopol.
- 6) Transportväsendets centralisation i statens händer.
- 7) Flera nationalfabriker och produktionsmedel; förbättring af jordbruket och uppodling af jorden efter en social plan.
- 7) Lika arbetstvång för alla; upprättandet af industriella arméer isynnerhet för åkerbruket.
- 9) Förening af jordbruk och industri i syfte att så småningom utjämna skillnaden mellan stad och land.
- 10) Offentlig och obligatorisk barnuppfostran. Afskaffande af barns fabriksarbete i dess nuvarande form. Uppfostrans förening med den materiella produktionen o. s. v.

Hafva en gång under loppet af utvecklingen alla klasskillnader försvunnit, och är all produktion koncentrerad i händerna på de associerade individerna, så förlorar den offentliga makten sin politiska karaktär. — — — I det gamla borgerliga samhällets ställe med dess klasser och klassmotsatser träder en association, hvare hvars och ens fria utveckling är villkoret för allas fria utveckling.

På denna af Marx redan år 1847 lagda grundval står, i stort sedt, ännu i dag det organiserade, på socialdemokratisk botten kämpande proletariatet. En del smärre förändringar ha ju blifvit gjorda, förorsakade af utvecklingen, men dessa betyda föga eller intet. Genom det kommunistiska manifestet fingo socialdemokraterna en fast grundval att stå på, som de sedermera aldrig lämnat.

Men om *Karl Marx* gifvit oss den teoretiska grundvalen, så är det *Ferdinand Lassalle*, som ur *intet* framskapat ett kampdugligt politiskt arbetarparti i Tyskland, hvarifrån sedan förkämpar för den socialdemokratiska arbetarrörelsen spridts ut öfver hela jordens rund. Det var Lassalle som den 23 maj år 1863 i Leipzig grundade »Det tyska arbetarpartiet» och först efter den dagen kunna vi tala om en verkligt mål-

medveten arbetarrörelse, som skarpt tog afstånd från samarbetet med de borgerliga partierna.

Den 12 april 1862 höll Lassalle sitt första arbetarföredrag ute i en af Berlins förstäder. Det handlade om »Arbetarståndet och vår tid». Man kan ju kalla det för hans programtal, om man så vill. Men först genom sitt så beryktade »Öppna bref», riktadt till Tysklands arbetare, är det som Lassalle på allvar blir defas man. Arbetarna hade vänt sig till honom med en anhållan, att han skulle säga dem sin mening om den ställning de borde intaga till de öfriga samhällsklasserna, och om arbetarna öfverhufvud taget hade någon nytta af att sysselsätta sig med politiken. Tvänne meningar gjorde sig just då gällande bland de tyska arbetarna. Den ena var att arbetarna ej alls skulle syssla med politik, den andra att de borde ansluta sig till framstegspartiet (motsvarande våra liberaler).

Lassalle säger: »Ni har uppmanat mig att yttra mig om arbetarrörelsen och de medel som finnas för att i politiskt, materielt och intellektuellt hänseende förbättra arbetarnas ställning. Jag gör inga omsvep utan besvarar edra frågor helt öppet i en skrifvelse. Jag beklagar dock, att jag tillfölje af en mängd arbeten måste affatta mitt bref så kort. Under ert möte förra året gjorde sig tvänne meningar företrädesvis gällande. Den ena gick i den riktningen att arbetarna icke skulle befatta sig med politiken. Den andra att de som bihang skulle ansluta sig till framstegspartiet.

Hade jag varit på edert möte hade jag röstat för afslag i båda fallen. Det är i högsta grad inskränkt att tro, att arbetarna ej hafva någonting att skaffa med den politiska rörelsen och dess utveckling! Tvärtom kunna arbetarna blott genom politisk frihet genomdrifva sina rättmätiga intressen. Redan blott frågan om församlingsfriheten är afhängig af det politiska läget och på den beror det om ni skola kunna samlas och diskutera edra intressen eller kunna bilda föreningar som tillvarataga dem. Att diskutera frågan om huruvida arbetarna *ha nytta* af att deltaga i politiken vore alltför inskränkt — och jag vill ej upptaga tiden därmed. Icke mindre falsk och vilseledande är den åsikten, som framförts, att arbetarna i politiken blott skulle vara ett bihang till framstegspartiet. — — —

Vidare heter det i Lassalles bref. »Arbetarklassen måste konstituera sig som *ett eget parti* och skriva på sin fana »den allmänna, lika och direkta rösträtten», det och intet annat skall vara detta partis lösen. Blott arbetarklassen, representerad i den lagstiftande församlingen, kan på ett tillfredsställande sätt främja arbetarklassens intressen.

En fredlig och laglig agitation härför måste igångsättas — och detta skall vara arbetarnas program.

Detta klargör ock deras ställning till framstegspartiet. Öfverallt skola de gå fram själfständigt och känna sig som ett från detta skildt parti. Likväl må de understödja framstegspartiet i de punkter och frågor där de hafva gemensamma intressen. Men resolut vända det ryggen och uppträda mot detsamma, så snart framstegspartiet visar sig vilja taga afstånd från de gemensamma intressefrågorna. Därigenom skola de tvinga framstegspartiet, att antingen utveckla sig och komma på en högre framstegsnivå eller också skall det sjunka allt djupare ned i betydelselöshetens kärr — i hvilket det redan står ända till knäna. Detta och absolut intet annat måste vara det tyska arbetarpartiets taktik gentemot framstegspartiet.»

Dessa utdrag ur Lassalles »Öppna bref» ge en klar öfversikt af hans ställning gentemot parlamentarismen.

Med dessa korta utdrag ur dels »Kommunistiska manifestet», dels ur Lassalles »Öppna bref», är också socialdemokraternas ställning till den politiska frihetskampen klar från början. Och tack vare just att de tyska socialdemokraterna så väl förvaltadt det arf de fått efter Karl Marx och Ferdinand Lassalle, stå i denna stund Tysklands socialdemokrater såsom världens enigaste och starkaste parti, med öfver 3 millio- ner röster bakom sig vid valen.

Ansatser till splittring ha väl visat sig, tack vare några försök att förmå det socialdemokratiska arbetarpartiet att blifva ett blott och bart reformparti, som ej längre hvilar på klasskampens grundval, men dessa »reformförsök» ha hittills strandat och torde, i den allt mer sig tillspetsande kampen mellan kapital och arbete vara och förbli en utopi, det har tillfullo bevisats icke minst under socialdemokraternas hjälte- modiga kamp mot reaktionen i Tyskland under alla dessa år.

Efter Ferdinand Lassalles död år 1864 — han föll i en duell den 28 augusti — uppstod det någon oreda inom den tyska arbetarrörelsen. Den delade sig nämligen i »Lassalleaner» och »Eisenachare», men den grund Lassalle lagt, visade sig stark nog att bära upp de framryckande arbetarbataljonerna. Och medan striderna inom »Internationalen» rasade våldsamt mellan Karl Marx och Michael Bakunin, bygga Tysklands socialdemokrater upp sitt starka fäste till proletarietets värn i kampen mellan »arbete och kapital».

Sedan de tyska arbetarna, förnämligast genom furst Bismarcks åtgöranden, erhållit allmän rösträtt — med en del inskränkningar tyvärr — hade de erhållit den plattform från hvilken den parlamentariska striden kunde föras. Och i stället för att — såsom Bismarck hade

hoppats — man skulle kunna leda arbetarna i regeringsvänligt syfte, gjorde dessa front mot både konservativa och liberaler och visade redan från början lejonklon. Visserligen förefans det ju en del smärre skiljaktheter mellan »Lassalleaner» och »Eisenachare», men inom riksdagen, där båda grupperna voro representerade, skuros de öfver en kam af »de borgerliga», som med småsinnad illvilja förföljde den lilla socialdemokratiska riksdagsfraktionen. Detta påskyndade i hög grad enighetstanken. Och alla tvistefrågor funno sin lösning å den så kallade Gothakongressen, som afhölls år 1875 och hvarest man för första gången formulerade ett för hela Tyskland gällande socialdemokratiskt partiprogram.

Nu framträder under dessa genombrottslagar för första gången jämte *Wilhelm Liebknecht*, den inom det tyska socialdemokratiska partiet så framstående *August Bebel*. Och alltifrån denna tid och intill den dag som i dag är, står han som en af partiets främste märkesmän, ej blott i Tyskland utan öfver hela världen.

Till en början hade Bebel tillhört »Framstegspartiet», men 1868 ombildades den förening han tillhörde till s. k. marxistisk och sedan dess står han klippfast inom våra led. Efter enighetsprogrammets antagande å kongressen i Gotha år 1875 döptes partiet till »Tysklands Socialdemokratiska Arbetarparti». I trots af splittringen hade dock de tyska arbetarna genom sina organisationer blifvit en makt att räkna med, ty redan vid riksdagsmannavalet i Preussen år 1874 förfogade de öfver 351,081 röster. Nu sökte de maktägande krossa den uppspirande socialdemokratiska arbetarrörelsen, men de kommo försent.

Den 16 mars 1875 väckte statsadvokaten Tessoroff åtal mot ledarna af »Den allmänna tyska arbetarföreningen», och sammalunda gjorde man mot ledarna för det socialdemokratiska arbetarpartiet. Dessa förföljelser påskyndade blott sammanslutningen och allt sedan Gotha-kongressen har den tyska arbetarrörelsen varit en och odelbar.

II.

Gotha-programmet lyder:

I.

Arbetet är källan till all rikedom och all kultur. Då det allmänt-produktiva arbetet endast möjliggöres genom samhället, tillhör hela arbetsprodukten samhället, d. v. s. alla dess medlemmar, med lika rätt åt en hvar efter hans förnuftsensliga behof och med arbetsskyldighet för alla.

I det nuvarande samhället äro arbetsmedlen kapitalistklassens monopol. Arbetarklassens beroende, som häraf blir en följd, är orsaken till eländet och slafveriet i alla dess former.

För arbetarklassens befrielse fordras, att arbetsmedlen göras till samhällets gemensamma egendom samt att en samhällelig reglering af det kollektiva (gemensamma) arbetet, med hänsyn till det allmännas bästa och en rättvis fördelning af arbetets afkastning genomföres.

II.

Utgående från dessa principer eftersträfvat Tysklands socialistiska arbetarparti att med alla lagliga medel grundlägga den fria staten och det socialistiska samhället, att sönderbryta arbetets järnlag genom lönesystemets afskaffande, att tillintetgöra utplundringen i alla dess former samt utplåna all social och politisk olikställighet.

Ehuru Tysklands socialistiska arbetarparti närmast verkar inom den nationella ramen, är det medvetet om arbetarrörelsens internationella karaktär, och beslutet att uppfylla alla de förpliktelser densamma ålägger arbetarna, för att göra alla människors förbrödring till en sanning.

Tysklands socialistiska arbetarparti fordrar; för att föra den sociala frågan närmare sin lösning, upprättandet af socialistiska produktionsföreningar med statshjälp och under demokratisk kontroll af det arbetande folket. Produktionsföreningarna böra, för såväl industrien som åkerbruket, erhålla en sådan omfattning, att det samhälleliga arbetets socialistiska organisation kan därifrån utgå.

III.

Tysklands socialistiska arbetarparti fordrar såsom statens grundvalar:

- 1) Allmän, lika och direkt röst- och valrätt med slutet och obligatorisk röstaflemning för alla statsmedlemmar från 20 år, vid alla statens och kommunens val och ömröstningar.
- 2) Direkt lagstiftning genom folket. Afgörandet om krig och fred i folkets händer.
- 3) Allmän värnplikt. Folkbeväpning i stället för stående armé.
- 4) Upphäfandet af alla undantagslagar, i synnerhet sådana som inskränka press-, förenings- och församlingsfriheten.
- 5) Kostnadsfri rättsskipning genom folket.
- 6) Allmän och lika uppfostran af alla genom staten. Obligatorisk undervisning.

IV.

Till detta kommer det s. k. *nutidsprogrammet*, hvare det kräfvades:

- 1) Den största möjliga utsträckning af politiska rättigheter i samma riktning som ofvanstående fordringar.
- 2) En enda progressiv inkomstskatt för stat och kommun i stället för alla hittills utgående indirekta skatter, hvilka i synnerhet drabba folket (arbetarna).
- 3) Oinskränkt föreningsrätt.
- 4) En samhällsbehofven motsvarande normalarbetsdag. Förbud mot söndagsarbete.
- 5) Förbud mot barna-arbete och hvarje för hälsa och sedlighet skadligt kvinnoarbete.
- 6) Skyddslagar för arbetarnas lif och hälsa. Sanitetskontroll öfver arbetarnas bostäder. Uppsikt öfver bergverks-, fabriks-, verkstads- och hemindustri genom af arbetarna valda uppsyningsmän. En verksam lag mot böters förvandling till fängelse.
- 7) Reglering af fångarbetet.
- 8) Fullständig själförvaltning af alla arbetarnas hjälp- och understöds-kassor.

Så lyder i sin helhet Gotha-kompromissprogrammet, som är ett »sammanjäkningsförsök» mellan de rena Marxska och Lassallska teorierna. Från Lassalle stammar talet om »socialistiska produktionsföreningar med statshjälp» samt krafvet på »att sönderbryta arbetslönsens järnlag genom lönesystemets afskaffande», alla de öfriga i programmet uppställda fordringarna kunna sägas vara rent Marxistiska.

Så snart det mycket viktiga Gotha-programmet blef känt, skyndade sig de maktägande att i riksdagen föra fram den s. k. »munkorgslagen», enligt hvilken »den som uppviglade olika klasser af befolkningen mot hvarandra, eller som på liknande sätt offentligt i tal eller skrift angrep äktenskaps-, familje- eller egendomsinstitutionen, skulle vara hemfallen till fängelsestraff».

Munkorgslagen föll och statsadvokaten Tessendorf hade ingen annan utväg än att, med tillhjälp af den gamla alldeles otjänliga föreningslagen af år 1865, upplösa det nykonstituerade tyska socialdemokratiska arbetarpartiet. Frukten för »socialismens samhällsupplösande läror» grep de maktägande och man visste ej huru man skulle kunna komma de så laglydiga socialdemokraterna till lifs. Då kom som »räddande änglar» anarkisterna *Hödel* och *Nobiling* med attentaten mot kajsar Wilhelm, och de tyska arbetarna fingo den s. k. socialistlagen, som varade från 1878 t. o. m. 1890.

III.

Striderna utåt och inåt under socialistlagens dagar i Tyskland.

Efter Gotha-kongressen följde, såsom vi sett, ett par år af inre konsolideringsarbete för det tyska arbetarpartiet. Men så kommo attentaten mot kejsaren, och de maktägande höjde ett ramaskri på en »socialistlag», som kunde helt och i ett slag krossa den uppspirande tyska socialistiska arbetarrörelsen. Den då församlade riksdagen vägrade att sanktionera denna orättfärdiga lag. Riksdagen upplöstes då, och nya val, på basis af mordattentaten och med dem som agitationsmedel, företogos, och nu lyckades man få ihop en riksdagsmajoritet för denna klasslag. »Ut med socialdemokraterna ur riksdagen!» var de förenade borgerliga partiernas fältrop mot socialisterna.

Men i trots af alla dessa angrepp från både myndigheter och press, så invaldes *nio socialist*er i riksdagen. Dessa kunde dock ej hindra att socialistlagen blef antagen. Och f. o. m. år 1878 t. o. m. 1890 äro de tyska socialdemokraterna fågelfria i eget land.

Nu följde en kampens tid för de tyska socialdemokraterna, och de utkämpade en strid så storslagen, att den för alla tider kommer att bevaras i hågkomst af kämpande proletärer. Alla politiska organisationer upplöstes af polisen. Och såväl partiets tidningar som broschyrer indrogos. Mötena upplöstes eller förbjödos. Och med en rent af förfärande brutalitet for polisen fram mot de *utanför lagen* stående socialdemokraterna. Dessutom proklamerades det s. k. »lilla belägrings-tillståndet» i Berlin och tack vare detta jagades en hel del af de dugligaste partivännerna ut ur staden. Sedermera infördes »belägrings-tillståndet» i en hel del städer.

Midt under dessa oerhörda svårigheter började anarkisterna drifva sitt hänsynslösa spel bland socialdemokraterna. Most och Hasselmann »fronderade» mot de socialdemokratiska teorierna, samtidigt med att såväl Most som Hasselmann på det mest hänsynslösa sätt anfölo de ledande personerna inom den socialdemokratiska rörelsen. (En taktik som allmänt användes af anarkisterna — ej därför att »ledarna» äro dåligare än andra — utan därför att de äro bärare af den af anarkisterna så hatade auktoritetsprincipen.)

Bebel och Liebknecht hade jämte flere partivänner blifvit utvisade och sökte sedermera utifrån ena de lamslagna skarorna, hvilket till en början såg hårdt när omöjligt ut. Men så började socialdemokraterna, efter oerhörda ansträngningar, att utgifva »Der Socialdemokrat» från Zürich och denna blef nu föreningsbandet mellan dem.

År 1881 samlades man till kongress i Wintherthur å slottet Wyden och å denna kongress ordnades en del inre förhållanden, jämte den så brännande taktikfrågan. Och trots alla svårigheter, beslöto socialdemokraterna att stå fasta på den parlamentariska plattformen.

Aldrig torde ställningen ha varit svårare för de på laglighetens grund kämpande socialdemokraterna, beröfvade så godt som alla lagliga medel i kampen. På ena sidan ansattes de af de borgerliga och måste föra sin strid mot dem utåt, och inåt kastade sig anarkisterna med hela sitt partis hänsynslöshet mot arbetarbataljonerna och aldrig torde de på socialdemokratisk botten kämpande proletärmassorna glömma hur lömskt och hänsynslöst anarkismens förkämpar gingo tillväga under socialistlagens skräckuppfyllda dagar. Tack vare just ledarnas oerhörda själskraft och mod kämpades striden med hänsynslös kraft såväl utåt som inåt — och följden blef att vi i den dag som i dag är, har ett så starkt och målmedvetet socialdemokratiskt arbetarparti öfver hela jorden.

Efter Wyden-kongressen blefvo såväl Most som Hasselmann utslutna ur partiet och man beslöt ännu en gång att deltaga i alla val, både riksdags- och landtdagsval jämte kommunalvalen, och taktiken var därigenom, som sagt, fastslagen för socialdemokraterna. Några mindre slitningar kunde ju förekomma, men därom voro och äro alla socialdemokrater eniga, att det är på parlamentarisk grund striden skall föras mot det gamla samhället. Också har man för undvikande af tidsödande och resultatlösa strider fastslagit, att ombuden till de socialdemokratiska kongresserna skola odelat erkänna parlamentarismen — i annat fall erkännas de ej såsom socialdemokratiska ombud. Detta försiktighetsmått har man nödgats att vidtaga — enär anarkister förskaffade sig mandat till de socialdemokratiska kongresserna och sökte förrycka hela arbetsordningen och göra dessa kongresser till tummelplatser för de inbördes fejderna mellan socialdemokrater och anarkister. Dessa försök ha dock, tack vare denna klokhetsåtgärd, strandat. Och lugnt och säkert arbetar det socialdemokratiska partiet och samlar oafbrutet nya skaror under de röda fanorna. Men det kräfvdes ett oafbrutet upplysningsarbete bland massorna, för att af »omedvetna socialster» skapa »målmedvetna socialdemokrater», och därför måste våra medlemmar skaffa sig en klar öfverblick öfver arbetarrörelsen både i eget land och i främmande länder — ty blott genom en noggrann kännedom om de olika skolorna, kan en fast och målmedveten socialdemokratisk rörelse växa fram, och vi måste ha en fast grundval att bygga på, annars bygga vi på »lösan sand» och då står ej vår nybyggna samhällsbyggnad fast och säkert.

IV.

Erfurterprogrammet.

Vi öfvergå nu till detta program, själfva grundvalen och rättesnöret för det väldiga internationella socialdemokratiska partiet. I dess tecken ha arbetarna utöfver hela vida världen kämpat sin kända kamp mot det bestående klassamhället med *klasskampen* som grundval för hela nydaningsarbetet. Erfurterprogrammet i sin helhet lyder:

Program för Tysklands socialdemokratiska parti, antaget å partidagen i Erfurt 1891.

Det borgerliga samfundets ekonomiska utveckling för med naturnödvändighet till smådriftens undergång, hvilken bildar grundlaget för arbetarnas ägande af produktionsmedlen och förvandlar arbetaren till en egendomslös proletär, i det produktionsmedlen äro i händerna på ett förhållandevis litet antal kapitalister och jordägare.

Hand i hand med denna monopolisering af produktionsmedlen går småhandverkets undergång och dess omdaning till storindustri, går verktygens utbytande mot maskiner, går det jättelika tilltagandet af det mänskliga arbetets produktivitet. Men alla fördelarna af denna förvandling hafva monopoliserats af kapitalisterna. För proletariatet och den sjunkande medelklassen — småborgare och bönder — betyder denna växande tillgång: osäkerhet i deras existens, elände, förtryck, slafveri, förnedring, utplundring.

Alltjämt större blir proletärernas antal, allt väldigare de öfverflödiga arbetarnas reservarmé, allt skarpare motsatserna mellan utplundrare och utplundrade, allt mera förbittrad klasskampen mellan bourgeoisie och proletariat, hvilka det modärna samhället afskiljer i tvänne fientliga läger, och som äro gemensamma kännetecken för alla industriländer.

Klyftan mellan de besittande och de egendomslösa vidgas allt mer och mer, genom de af själfva det kapitalistiska produktionssättet framkallade kriserna, som alltjämt blifva omfångsrikare och mera förhärjande, upphöjer den allmänna osäkerheten till samhällets normal-tillstånd och visar att det nuvarande samhällets produktionskrafter vuxit detsamma öfver hufvudet, att privatäganderätten till produktionsmedlen är oförenlig med en ändamålsenlig användning och utveckling af samhällets rikedomar. Privatäganderätten till produktionsmedlen, hvilken fordorm var ett medel att trygga producentens äganderätt till hvad han producerat, är i dag blifven ett medel i händerna på icke arbetande — på arbetsgifvare och egendomsägare — att sätta sig i besitt-

ning af arbetarnas produkter och därigenom expropriera bönder, handverkare och småhandlande.

Blott förvandlingen af den kapitalistiska privatäganderätten till produktionsmedlen — jorden, grufvorna, bärgruven, råvarorna, verktygen, maskinerna, transportmedlen — till samhällelig egendom och varuproduktionens förvandling till socialistisk — *för* och *genom* samhället bedrifven produktion — kan verka därhän, att storindustrin och det ständigt tillväxande samhälleliga arbetet skall, för de hitintills utplundrade klasserna, förvandlas *från* en källa till elände och förtryck, *till* en källa för högsta välfärd och allsidig harmonisk fullkomning.

Denna samhällets omdaning betyder ej blott proletarietets befrielse, utan hela mänsklighetens, som i dag lider under det närvarande tillståndet. Men den kan blott vara arbetsklassens verk, medan alla andra klasser, trots stridiga intressen sins emellan, stå på grundvalen af privatäganderätten till produktionsmedlen och som gemensamt mål hafva bibehållandet af den nuvarande samfundsordningen.

Arbetarklassens kamp mot den nuvarande kapitalistiska utplundringen är nödvändigtvis en politisk kamp. Arbetarklassen kan ej föra sin ekonomiska strid och fullborda sin ekonomiska organisation utan att utveckla sina politiska rättigheter. Den kan ej genomföra produktionsmedlens öfverförande till gemensam egendom utan att vara i besittning af den politiska makten.

Att göra arbetarklassen medveten därom och sammanföra den till enhetlighet och medvetenhet om nödvändigheten i detta mål — det är det socialdemokratiska partiets uppgift. Arbetarklassens intressen äro lika i alla länder med kapitalistisk produktion. Genom världssamfärdsels utvidgning och produktionen för världsmarknaden skall arbetarnas läge i det ena landet alljämt bli afhängigt af arbetarnas läge i de andra länderna. Arbetarklassens befrielse i det ena landet är alltså liktydig med att arbetarna i alla kulturländer bli delaktiga däraf. I medvetande härom känner och förklarar sig Tysklands socialdemokratiska parti som *ett* med alla länders klassmedvetna arbetare.

Tysklands socialdemokratiska parti kämpar sålunda icke för ernåendet af nya klassprivilegier och företräden, utan fastmer för afskaffandet af *klassherrarömet* och själfva *klasserna* och för lika rättigheter och lika skyldigheter för alla, utan åtskillnad af kön eller ras.

Utgående från denna åskådning, bekämpar det den nuvarande samhällsordningen, ej blott lönarbetarnas utplundring och förtryckande, utan fastmer hvarje slag af förtryck och utplundring som riktar sig mot en klass, ett parti, ett kön eller en ras.

Utgående från dessa grundsatser fordrar Tysklands socialdemokratiska parti till en början:

1) Allmän, lika och direkt val- och rösträtt med hemlig röstning vid alla val och omröstningar för alla medborgare som fyllt 20 år, utan hänsyn till kön.

Proportionellt valsystem*) och intill dess att detta genomförts, en lagligen företagen ny indelning af valkretsarna efter hvarje folkräkning.

Tvååriga riksdagsperioder. Valen försiggå på en genom lag skyddad hvilodag. Arvode åt de valde representanterna. Upphävande af hvarje inskränkning af valrätten, förutom i fall af omyndighet.

2) Direkt lagstiftning genom folket förmedelst förslags- och afslagsrätt. Själfbestämmande- och själfförvaltningsrätt för folket inom riket, staten, provinsen och kommunen.

Val af ombud genom folket, hvilka ha ansvars- och redovisningskyldighet.

Årlig skattebevillning.

3) Uppfostran till allmän värnplikt. Folkbeväpning i stället för stående här. Afgörande af krig och fred genom folkomröstning.

Slitandet af alla internationella tvister genom skiljedomstol.

4) Afskaffandet af alla lagar, hvilka inskränka och undertrycka yttrande-, förenings- och församlingsfriheten.

5) Afskaffandet af alla lagar, som i offentligt eller privaträttsligt hänseende ställer kvinnan i en beroende ställning gentemot mannen.

6) Religionen förklaras för privatsak.

Skattemedlens användande till kyrkliga och religiösa ändamål afskaffas.

De kyrkliga och religiösa samfunden betraktas som privata föreningar, hvilka ordna sina angelägenheter fullkomligt själfständigt.

7) Skolorna förläggas under staten. Obligatoriska folkskolor. Kostnadsfri undervisning, läroböcker och bespisning i de offentliga folkskolorna, liksom i de högre bildningsanstalterna för de lärjungar, manliga och kvinnliga, som till följd af sina anlag äro lämpliga för vidare utbildning.

8) Kostnadsfri rättsskipning och rättegångsbiträde.

Rättsskipning genom af folket valda domare.

Kallelse i straffmål.

Skadeersättning för oskyldigt anklagade, häktade och dömda. Dödsstraffets afskaffande.

*) Det är att märka, att Tyskland icke har något motstycke till vår Första kammar, hvidan proportionella val där icke blir någon »halfproportionalism», sådan som reaktionen i Sverige kämpar för.

9) Kostnadsfri medicin och läkarevård, äfven omfattande förlossningshjälp. Kostnadsfria dödsattester.

10) Gradvis stigande inkomst- och förmögenhetsskatt till bestri- dande af alla statsutgifter, för så vidt dessa skola täckas genom skatter. Arfsskatt, gradvis stigande efter arfvets storlek och släktskapets närhet. Afskaffandet af alla indirekta skatter, tullar och handelspolitiska åtgär- der, hvilka uppoffra det stora flertalets intressen för ett litet mindretal.

Till arbetarklassens skydd fordrar Tysklands socialdemokratiska parti däreft:

1) En verksam nationell och internationell arbetarskyddslagstift- ning på följande grunder:

- a) Lagstadgad arbetsdag på högst åtta timmar.
- b) Förbud för att i arbete använda barn under fjorton år.
- c) Förbud för nattarbete, förutom i de fall då det på tekniska grunder och för det allmännas väl så erfordras.

d) En oafbruten hvilotid af minst 36 timmar pr vecka för alla arbetare.

d) Förbud mot trucksystemet.

2) Öfvervakande af och undersökningar om arbetsförhållandena i stad och på land. Slitandet af alla tvister genom riksarbetskamrar och provinsarbetskamrar samt arbetskamrar.

Genomgripande facklig hygien.

3) Landtarbetare och tjänare skola i rättsligt afseende likställas med industriarbetare.

Lösdrifvarlagens afskaffande.

4) Koalitionsrättens tryggnad.

5) Statens öfvertagande af arbetarförsäkringen med rätt för arbe- tarna att i lämpligt antal deltaga i förvaltningen.

* * *

Härmed hafva de båda för socialdemokratin grundläggande pro- grammen meddelats. De högst oväsentliga förändringar, som å Erfurter- kongressen år 1891 vidtogos, hafva i ingen mån förminskat Gotha- programmets värde, som i sin tur härstammar från de af Marx i »Kom- munistiska manifestet» framkastade tankarna.

Den tyska socialdemokratin, som år 1864 tog fast form genom Lassalles skaparekraft, har efter knappa fyrtio år blifvit jordens mäkti- gaste parti. Den har blifvit hvad Lassalle i ett af sina tal sade att arbetarklassen skulle blifva, »den fasta klippan, på hvilken framtidens kyrka skall byggas». Och på socialdemokratins fasta grund är det vi gå »att bygga framtidens kyrka» -- det nya samhället -- som skaffar

mänskligheten det materiella underlag, på hvilket en verklig kultur kan byggas, en kultur som både kan och vill främja hela mänsklighetens bästa — ej blott tillgodose »klassintressen». Att deltaga i det socialdemokratiska partiets kamp för detta mål, det vare vår plikt, aningen vi arbeta med pennan eller med handen — i den kampen finnes rum för oss alla!

V.

Allmänna synpunkter.

Om vi nu bortse från de rent teoretiska programmen och praktiskt skärskåda de socialdemokratiska framtidsplanerna och framför allt *sättet* för deras förverkligande, så kunna vi kort och godt säga, att socialdemokraterna på evolutionens väg, d. v. s. på den gradvis skeende utvecklingens väg, vilja omskapa det nuvarande samhället, så att detta från att vara grundadt på privatkapitalismen, i stället kommer att hvilas på socialistisk grund. Med andra ord, att samhället i sin helhet blir ägare af såväl jorden som ock de oerhörda rikedomar som befinna sig ofvan och under jord — och hvilka nu, till oändlig skada för hela mänsklighetens utveckling, befinna sig i privatkapitalets händer.

(De borgerligt radikala åter vilja i motsats till socialdemokraterna, *med bibehållande af privatkapitalismen*, gå med på allsköns reformer inom ramen af det nuvarande samhället. Men så snart det blir fråga om att rubba själfva roten och upphofvet till det onda — privatkapitalet — våga de ej följa längre.)

Det blir sålunda blott på sig själfva socialdemokraterna få lita i striden mot det borgerliga klassamhället.

Den striden måste gifvetvis föras på klasskampens grund, och i striden måste såväl det andliga proletariatet som ock arbetarproletärerna gå eniga fram, ty de ha gemensamma intressen att bevaka. Det socialdemokratiska partiet får under inga omständigheter, som Jaurès säger, anses såsom ett speciellt kroppsarbetarparti. Tvärtom måste man inom ramen af detsamma samla alla de skaror som inse ohållbarheten af det nuvarande privatkapitalistiska samhällsskicket och äfven klart inse den skada som tillfogas hela mänskligheten, dess civilisation och kultur, genom detta orättfärdiga sakernas tillstånd.

En liten skara af kapitalister äro i besittning af jorden och de enorma rikedomar som borde vara mänsklighetens samfälliga egendom. Dessa rikedomar tjäna därigenom i närvarande stund blott denna

speciella klass, allt under det mänskligheten i stort sedt tillhör de egendomslösa tallösa skaror, utsatt för den ekonomiska osäkerhetens förbannelser.

Så länge som socialismen befann sig på den utopiska plattformen, d. v. s. rörde sig med dimmiga framtidsbilder, kunde en och annan rik filantrop och drömmare följa socialismen, men allt sedan Karl Marx och Ferdinand Lassalle gjort rent bord med den utopiska socialismen och ställt hela rörelsen på verklighetens och vetenskapens fasta mark, så äro de lätt räknade bland öfverklassen, hvilka på allvar våga ställa sig med i »samhällsomstörtarnas» leder, ehuru lyckligtvis de bildades antal dag för dag ökas inom partiet.

På allt sätt sökte man till en början förlöjliga »den blifvande tukthusstaten» och många motståndare till socialismen känna densamma blott genom dessa parodiska framställningar, hvilka tillfullo visar deras undermålighet som nationalekonomer. Så långt ifrån att vara en utopi är socialismen i våra dagar baserad på vetenskaplig grundval, och den store italienske socialisten Ferri säger i sin »Socialism och modärn vetenskap»: »Våra dagars socialism har i och genom den från Karl Marx utgångna impulsen rustat sig med den modärna vetenskapens alla vunna fördelar och kan sålunda sätta sig öfver motståndarnas utnötta argument». Då sådana utnötta argument dock städse idisslas, så är det väl blott beroende på vana hos socialismens motståndare; men den modärna vetenskapliga socialismen framskrider förbi dem, alldeles såsom förbi den utopiska, konstruktiva socialismen, mot hvilken de vända sig.

Och än vidare säger Ferri: »Äfven politiska partier och vetenskapliga teorier, äro naturprodukter, och måste genomgå barndomens och ungdomens utvecklingsstadier innan de nå sin fulla utveckling.» Socialdemokratin står nu ej längre bland de utopiska skolornas rad, utan bergfast och säker träder den fram på arenan med sina nya, nationalekonomiska läror och tar en dust med det borgerliga samhällets representanter inom riksdagen och med deras epigoner, anarkisterna, därutanför.

Den på socialistisk basis stående anarkismen förkastar som vi veta hvarje spår af stat eller ordnade produktions- och distributionsförhållanden och vill förlägga allt till de fria grupperna och deras initiativkraft, sedan först den stora revolutionen jämnat det nuvarande samhället jämte alla dess institutioner med jorden. Hör hvad Ferri säger härom: »Nu visar erfarenheten emellertid att i det mänskliga samhället äro utveckling och revolution fysiologiska, men uppror och våldsdåd patologiska fenomen — — —

Och vidare säger han: »Bristen på hvarje elementär kunskap om geologi och biologi är skuld till att många män af folket, hvilkas talang saknar en sträng skolning, gärna ansluta sig till anarkismen, äfven om de afsky desammas våldsamma propaganda. — —

»För den skull tror jag» — säger Ferri — »att införandet af en grundlig naturvetenskaplig undervisning i såväl folkskolorna som i de högre skolorna, skulle vara det verksammaste motgift mot den individualistiska politikens romantik, hvilken svärmar för Brutus dolk och Titus vishet.

Den marxistiska socialismen förklarar fritt och öppet genom sina mest bildade representanter för det bidande proletarietets skaror att den ej äger någon trollstaf, hvarmed den kan från i dag till i morgon förvandla världen, liksom teaterdekorationerna ombytas, utan den säger i det den tillropar arbetarna: »Proletärer i alla land, förenen eder!» att den sociala revolutionen kan först då segra, när den har mognat i massornas medvetande, när dessa hafva blifvit medvetna om sina klassintressen och om sin förenade viljas oerhörda makt, när de icke mera tro att de en vacker dag skola uppvakna i framtidsstaten sedan de 364 dagar på året varit loja och likgiltiga, samt på den 365:te dagen hafva slagit sig tillsammans till en revolt eller till ett angrepp mot enskilda personer.»

Hvad ha vi då att göra, vi som stå med i kampen, för de socialdemokratiska idéerna, för att föra dem fram till seger?

Svaret blir: att med aldrig svikande kraft göra vårt program känt af dessa tallösa proletärskaror, som befolka världen, så att de ej blott till *namnet* äro socialdemokrater, utan verkligen äro genomträngda af de socialistiska idéerna och färdiga att med skarpa, kalla hjärnor och varma hjärtan offra sig för dessa idéer.

Må vi till sist än en gång inskräpa dessa idéer i hufvuddrag, för att sedan återigen göra klart för oss *huru* de skola genomföras, så att aldrig någon förblandning med anarkister och dess eftersägare uppstår.

Socialdemokratin vill i privatkapitalets ställe införa kollektivegendomen. Och denna skall omfatta såväl jord som produktionsmedel, (d. v. s. fabriker, maskiner och råvaror). Dessutom vill socialdemokratin genom en planmässigt ledd och noga afvägd produktion förekomma såväl arbetslöshet som öfveranstängning, och genom en väl ordnad distribuering af de producerade varorna så vidt möjligt, ur världen skaffa materiel nöd, så vanlig i vårt nuvarande samhälle, ledd i planlöshetens tecken. Den på alla områden planmässigt ordnade produktionen skall sätta samhället i stånd att bereda rum för alla vid naturens så rikt dukade bord.

Mellan vårt nuvarande samhällsskick och det blifvande socialistiska gå många bryggor. En förmedlande öfvergångsform bildar då såväl trustarna som ock den s. k. statssocialismen — hur otroligt det senare än låter. Trustarna, dessa jättesammanslutningar, där enskilda kapitalister skapa oerhörda kapital, komma att otroligt underlätta öfvergången till det socialistiska samhället. Och likaledes är förhållandet med den s. k. statsocialismen, ehuru denna är en afart af socialism, som kräfver stor uppmärksamhet från de verkliga socialdemokraternas sida, på det den ej både andligen och materielt må trycka ned de ännu tyvärr i många fall oskolade och slumrande massorna.

Samtidigt med denna trustbildning, som sker frivilligt af kapitalisterna själfva, vill äfven de målmedvetna socialdemokraterna söka påskynda socialismens genomförande därigenom att man påyrkar, att staten så mycket som möjligt skall bli ägare af jord, skogar och grufvor m. m.

Allt under det arbetarna samtidigt dels genom starka fackliga och politiska organisationer, dels genom en allt mer och mer utbredd kooperativ rörelse samt intellektuell sysselsättning förbereda och skola sig själfva för den blifvande framtidsstaten. Alla dessa mått och steg äro blott förberedande öfningar emellertid, men icke desto mindre ytterst nödvändiga.

Ju mera tiden närmar sig för en slutlig uppgörelse mellan det gamla och det nya samhället, desto oeftergiffigare bli de målmedvetna socialdemokraternas kraf på att medlemmarna skola, ej blott till namnet vara socialdemokrater, utan vara det fullt medvetet. D. v. s. de måste genom teoretisk skolning sätta sig in i den socialdemokratiska rörelsens grundprinciper och förstå dess tankegång. Men detta är ej nog — utan man måste ock göra sig fullt förtrogen med de uppgifter som man har närmast liggande, när denna slutuppgörelse skall äga rum.

Ett af de allra viktigaste spörsmålen blir då: Huru skall den slutliga öfvergången ske?

Vi ha redan hört att trustarna ifråga om produktionen förmedla öfvergången, och som slutmål för socialdemokraterna står då på den punkten *expropriatorernas expropriation*, som Karl Marx säger. Eller med andra ord, att det socialdemokratiska samhället skall genom vanlig expropriation sätta sig i besittning af de stora jättetrustarnas enorma ägodelar och göra dessa till kollektivegendom.

Emile Vandervelde säger härom i sin »Socialismen och den industriella utvecklingen»: »Fastän alla socialisterna öfverensstämma i denna

punkt afvika de likväl från hvarandra i fråga om medlen, som måste användas för att nå detta mål.»

Man kan indela de förslag till socialism, som framlagts af de olika skolorna i tre olika grupper, allt eftersom de afse produktionsmedlens expropriation, *utan skadestånd, med fullt skadestånd eller med skadestånd på lifstid.*

Alla tre dessa förslag äro utförbara.

Under franska revolutionen år 1789 exproprierades helt enkelt de privilegierade klassernas egendom *utan ersättning* — och naturligtvis kan man i våra dagar göra om en dylik expropriation af bourgeoisins egendom — förra gången gällde den, som vi ju veta, adel och präster. (Äfven Karl XI:s reduktion var en expropriation utan ersättning.)

Men många socialdemokrater anse att en fredlig expropriation med vederlag under en eller annan form vore att föredraga. *Engels* skref år 1894 »att vi under inga omständigheter anse en godtgörelse åt de besittande såsom en omöjlighet». Marx har t. o. m. ofta uttalat den åsikten, att inlösning af hela kapitalistsamhället vore det billigaste medlet att befria sig från detsamma.

Denna expropriation med godtgörelse tillämpas för öfrigt dagligdags i vårt nuvarande samhälle, då staten eller kommunerna i och för järnvägar, landsvägar och gaturegleringar af den enskilde tillhandlar sig den jord som erfordras genom expropriering.

Så kommer ännu ett tredje slag af expropriation, där man föreslår godtgörelse *endast åt de lefvande*, ej åt arfvingarna.

Men dessutom finnas en mängd andra förslag i och för exproprieringen af det nuvarande i privatkapitalistisk ägo befintliga kapitalet jämte öfrig egendom. — Och lika många äro förslagen, när det gäller att genomföra produktionens slutliga socialisering. Då ha vi först de af Ferdinand Lassalle med sådan värme förordade produktionsföreningarna med statshjälp. Vidare ha vi staten som meddelägare i de industriella företagen. Detta förordas varmt af E. Solvay, som t. o. m. i belgiska senaten väckt förslag i denna fråga.

Detta går ut på att först och främst förhindra s. k. »grundare» att bilda nya aktiebolag och oupphörligt därigenom förtjäna oerhörda summor, som ofta få betalas af de lurade aktieägarna. Ännu många flera förslag till socialisering af produktionen föreslås. De gå alla ut på att steg för steg öfverföra hela tillverkningen i samhällets, i *statens händer*.

En annan ytterst viktig gren af socialisering är genomförandet af den s. k. kommunalsocialismen, som i all synnerhet i England brutit igenom i en mängd städer och industricentra. Härom talar Robert

Blatchford i sina ypperliga arbeten »Det glada England» och »Lektioner i socialism», det senare utomordentligt lättfattligt. Och hand i hand härmed går i England en storartad kooperativ rörelse, som, i arbetarnas händer, utgör en mäktig häfstång i och för genomförandet af den socialdemokratiska framtidsstaten.

Att emellertid i detalj uppkonstruera *huru* denna skall te sig — det öfverlämna vi åt våra vedersakare. Själfva nöja vi oss med att steg för steg arbeta för realiserandet af våra programpunkter.

Hvad åter jordbruket angår ha alla socialister klart för sig att man, så vidt möjligt, bör i statens händer samla jorden. Och denna skall sedan af staten dels direkt odlas i stor skala, dels utarrenderas på lifstid, med rätt för arvingarna att förlänga arrendet.

Dessutom fordra vi, att kooperationen inom landtbruket på allt sätt främjas — så att äfven där ett intensivt samarbete kan komma till stånd. Jorden och jordbruket ligga, tillfölje af att privatkapitalet är ägare till desamma, i fullständig lägervall. Och ej ens närmelsevis har våra dagars landtbrukare förstått att tillgodogöra sig jordens oerhörda utvecklingsmöjligheter.

På alla områden kräfvdes det att vi vakna upp och på allvar taga fatt på nydaningsarbetet. Men för att med kraft kunna göra detta, kräfvdes det ock att full förståelse för våra idéer finnes ute bland de djupa leden och att man lär att skilja mellan de olika skolorna inom den moderna arbetarrörelsen, så att man ej, af ren okunnighet, motarbetar den sak man vill främja.

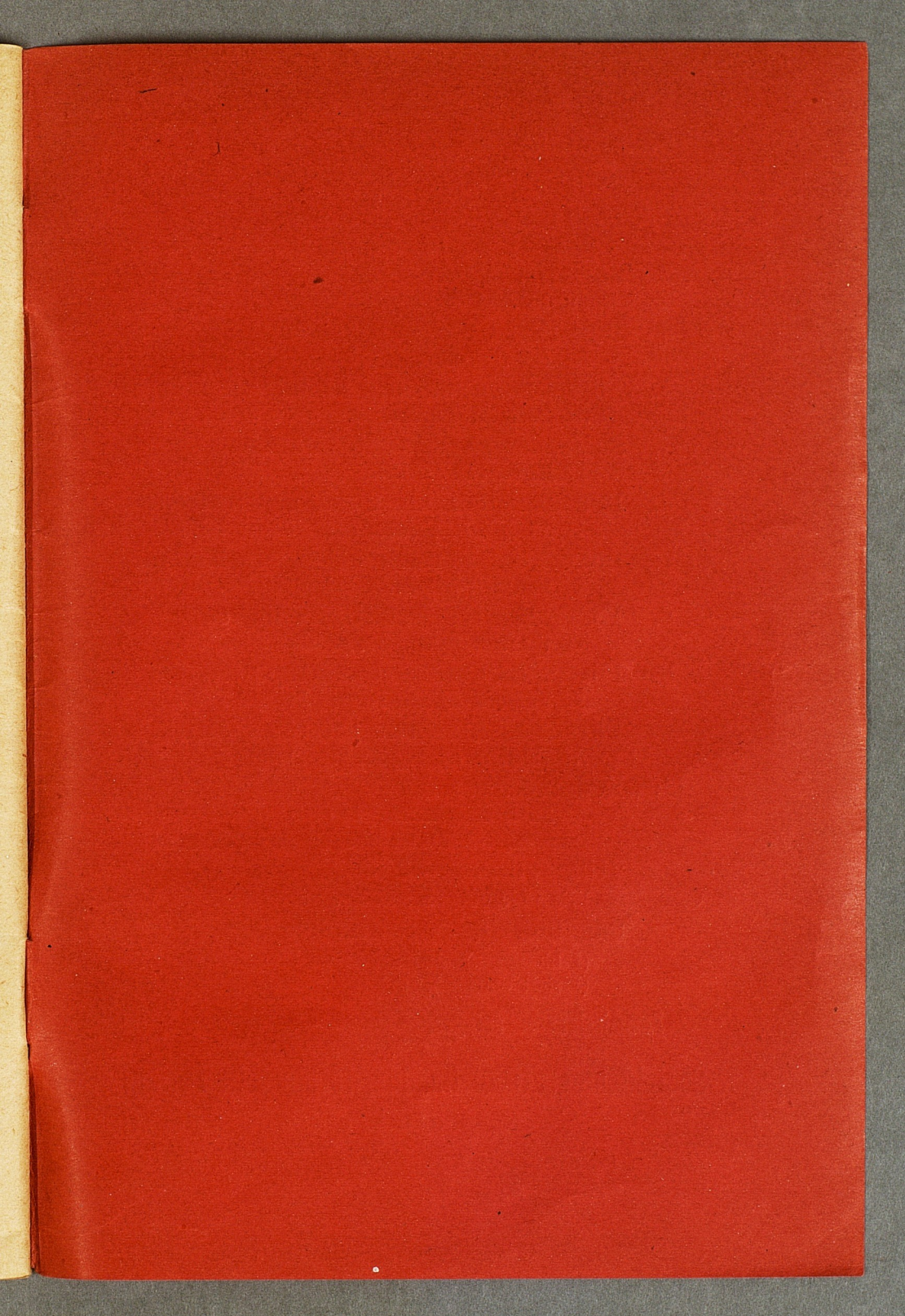
Men ej blott på det rent materiella området är det som vi skola kämpa för ett socialdemokratiskt samhälle. Ännu mera gäller detta då vi vilja kämpa för de kulturella målen. Då blir socialdemokratin den ströbädd ur hvilken den nya mänskligheten skall skjuta upp. Blott genom en socialisering af jordens oerhörda rikedomar och en jämn distribuering af varuproduktionens alster blir det möjligt för massorna att få den jordmån som är nödvändig i och för deras andliga utveckling. Nu kräver kampen för brödet så oerhördt med tid och krafter att bland tusen sinom tusen de andliga intressena dödas i denna kamp. Och mänskligheten blir därpå i sin helhet hämnad i utvecklingen.

Man säger »att socialismen dödar individualiteten». Detta är icke sant, men väl lägger den en hämsko på *den egoistiska individualismen, som kräver oinskränkt rätt att trampa alla andras individualitet under sina fötter*. För den finnes visserligen ej något rum bland socialdemokraterna, men detta slags individualism skulle jag vilja kalla *den falska individualismen*. För den sanna individualismen, den som ser i hvarje medmänniska en broder, som i likhet med en själf kämpar

sig till utveckling, och som låter *solidariteten* vara själfva grundvalen för allt arbete i mänsklighetens tjänst, för den utgör i sanning ej socialdemokratien någon hämsko då det gäller »individens rätt till utveckling». För millioner af arbetstrålar är det socialdemokratien — den nya tidens evangelium — som bringar bud om en ny ära för mänskligheten och blott vi alla äro besjälade af tro på våra idéer, skola vi äfven omplantera dem på verklighetens fasta mark och ej likt utopisterna sväfva ut i det blå, lämnande åsido det praktiska dagsarbetet, anseende detta bara för underordnat då det gäller att befria mänskligheten ur privatkapitalets bojor och band.

Intet arbete är underordnat i vår strid — vi behöfvas där alla på vår post — blott ett få vi aldrig glömma, och det är vårt kraf på att individens suveräna rätt i viss mån måste vika för individernas rätt till lycka och utveckling. Det *egna jaget* måste vika för de *många jagen*, dock ej så att detta går under, utan i stället lär sig, att af ren omsorg för just »det egna jaget» på samma gång oafåtligt främja »de många jagens» lycka och utveckling. *Mänsklighetens solidaritet blir då det mål vi syfta hän till under vår kamp för frihet, jämlikhet och broderskap.*

Förteckning öfver vår litteratur:

- N:r 1. **Fanfarer.**
Dikter af *Hjalmar Larsson*. Pris: 75 öre.
- » 2. **Socialistisk sångbok.**
Pris: 25 öre.
- » 3. **Den modärna socialismen.**
Af *Fredrik Ström*. Pris: 5 öre.
- » 4. **Första kammaren. Se där fienden!**
Af *Zeth Höglund*. Pris: 15 öre.
- » 5. **Socialdemokrati och anarkism.**
Af *Kata Dalström*. Pris: 25 öre.
- » 6. **Den soc.-demokr. ungdomsrörelsen.**
Af *P. Albin Hansson*. (Gratisbroschyr.)
- » 7. **Boken om bonden och socialismen.**
Af *Fredrik Ström*. Pris: 20 öre.
- » 8. **Försvarsnit och militarism.**
Af *Valfrid Spångberg*. Pris: 15 öre.
- » 9. **Första kammarens skattepolitik.**
Af *Valfrid Spångberg*. Pris: 15 öre.
- » 10. **Första kammarens rösträttspolitik.**
Af *Valfrid Spångberg*. Pris: 15 öre.
- » 11. **Ned med vapnen.**
Af *Zeth Höglund*. Pris: 10 öre.
Dessutom tillhandahålles *Ossian-Nilssons*
”Ungdomsmarsch”.
Pris pr 1,000 ex.: 5 kr.
- Sångbok för sagostunder.**
(I klotband.) Pris: 15 öre.
(I rött omslag.) Pris: 10 öre.

Kommissionärer antagas.

God provision.

Socialdemokratiska Ungdomsförbundets Förlag,

M a l m ö.

www.books2ebooks.eu